

ಗೌರೀಶ ವಾಚನಮಾಲೆಯ

Copyright

ಕನ್ನಡ ೨ನೆಯ ಪುಸ್ತಕದ

ಶಬ್ದಾರ್ಥವು

ಪ್ರಕಾಶಕರು :

ಶಂಭುಲಿಂಗಪ್ಪ ಶಿವರುದ್ರಪ್ಪ ಕುಲಕರ್ಣಿ

ಧಾರವಾಡ

೧. ಕನ್ನಡ ಬಾವುಟ

ಸಾರಾಂಶ:— ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಪುಲಕೇಶಿ ಮೊದಲಾದ ವೀರರು ಕನ್ನಡಿಗರ ನಿಶಾನೆಯನ್ನು ಮೆರೆಯಿಸಿದರು. ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಶೌರ್ಯ ದಿಂದ ಕಾದಿದರು. ಕೀರ್ತಿ ಗಳಿಸಿದರು. ಕನ್ನಡಿಗರೇ, ನೀವಾದರೂ ಈಗ ಕನ್ನಡ ಬಾವುಟವನ್ನು ಮೆರೆಯಿಸಿರಿ. ಕನ್ನಡ ಕಾಡಿನ ಹೆಸರು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹಬ್ಬುವಂತೆ ಮಾಡಿರಿ, ಎಂದು ಹೇಳಿರುವರು.

ಜಿನ್ನಿ ಗ = ಚೆಲುವೆ

ಬಾವುಟ = ನಿಶಾನೆ

ನನ್ನಿಯ ನುಡಿಯಲಿ = ಸತ್ಯವಾ

ಗಿಯೂ

ಕೊಡುತ್ತಿಹ = ಕೊಡುತ್ತಿರುವ

ಮೆರೆಯಿಸುವಾ = ಮೆರೆಯುವಂತೆ

ಮಾಡೋಣ

ಭಾವಾರ್ಥ:— ಚೆಲುವ ಗೆಳೆಯರೆ ಕನ್ನಡ ನಿಶಾನೆಯನ್ನು ಏರಿಸೋಣ ಬನ್ನಿರಿ. ಸತ್ಯವಾಗಿಯೂ ಅನ್ನವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿರುವ ಕನ್ನಡ ದೇವಿಯನ್ನು ಮೆರೆಯಿಸೋಣ ಬನ್ನಿರಿ.

೨

ಮೊದಲಿನ = ಹಿಂದಿನ ಕಾಲ

ಮುದದಿಂದ = ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ

ಎಲ್ಲರಬಾಯೊಳಗೆ = ಎಲ್ಲ ಜನರ

ಕನ್ನಡ = ಕನ್ನಡನಾಡಿನ

ಬಾಯಲ್ಲಿ

ಹಿರಿ ಕಿರಿ ಕಲಿಗಳು = ಸಣ್ಣ ದೊಡ್ಡ ಶೂರರು

ಉಳಿದಿಹ = ಉಳಿದಿರುವ

ಮನ್ನೆಯರು = ನಾಚುಕರು

(ಸರದಾರರು)

ಬಾವುಟ ಮೆರೆಯಿಸಿ = ನಿಶಾನೆಯನ್ನು ಮೆರೆಯುವಂತೆ ಮಾಡಿ

ಬಾಳಿದರು = ಆಳಿಹೋದರು

ಪದುಳವ ಪಡೆದರು = ಸುಖವನ್ನು ಹೊಂದಿದರು

ಭಾವಾರ್ಥ:— ಹಿಂದಿನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡ ದೇಶದ ಶೂರ ಸರದಾರರು ಕನ್ನಡ ನಿಶಾನೆಯನ್ನು ಮೆರೆಯಿಸಿದರು. ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಎಲ್ಲರಿಂದಲೂ ಹೊಗಳಿಸಿಕೊಂಡು ಸುಖವಾಗಿ ಬಾಳಿದರು.

೩

ನಾಡಿನ ವೀರರು = ಕನ್ನಡ ದೇಶದ
ಶೂರರು

ಬಾವುಟಕಾಗಿಯೇ = ನಿಶಾನೆ
ಗಾಗಿಯೇ

ಕೀರ್ತಿಯತಾಳಿದರು = ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು
(ಹೊಂದಿದರು ಹೆಸರಾದರು)

ಪುಲಿಕೇಶಿ ಚೆನ್ನಿಗರು = ಪುಲಿಕೇಶಿ ಮೊದಲಾದ ಸುಂದರರು

ಭಾವಾರ್ಥ — ಕನ್ನಡ ದೇಶದ ಶೂರರು ನಿಶಾನೆಗಾಗಿಯೇ ಕಾದಿ
ಸತ್ತಿರುವರು. ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವರು. ಪುಲಿಕೇಶಿ ಮೊದಲಾದ
ಕನ್ನಡ ಅರಸರು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಾದಿ ವೈರಿಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದಿರುವರು.

೪

ನಾಡಿಗರೇ = ಕನ್ನಡಿಗರೇ

ಕರುನಾಡಿನವರೇ = ಕನ್ನಡ

ದೇಶದವರೇ

ಹಾಡುವ ಕವಿಗಳ = ಹಾಡುವಂಥ

ಕವಿ ಜನರ

ಬೆಡಗಿನ = ಸೌಂದರ್ಯದ

ನೀವ್ ಎಳಿರಿ = ನೀವು ತಯಾರಾಗಿರಿ (ಎಚ್ಚರಾಗಿರಿ)

ಎನ್ನುವ ಚಾರಣಿಯು = ಅನ್ನುವ ಹೊಗಳಿಕೆಯು

ಈ ಕೈಗಾರಿಕೆಯು = ಈ ಕವಿತೆ ಮಾಡುವಿಕೆಯು

ನಾಡಿನ ಹಾಡನು = ಕನ್ನಡ ದೇಶದ ಹಾಡುಗಳನ್ನು

ಭಾವಾರ್ಥ — ಕನ್ನಡಿಗರೇ ನೀವು ಎಚ್ಚರಾಗಿರಿ, ಎಳಿರಿ ಎಂಬ ಹೊಗಳಿಕೆಯು ಕನ್ನಡ ಕವಿ ಜನರು ಹಾಡುವಂಥ ಸುಂದರ ಕವಿತೆಯು.

೫

ಕನ್ನಡ ಕನ್ನಡವೆಂದು = ಕನ್ನಡವು ಕನ್ನಡವು ಎಂದು

ನುಡಿಯುವದು = ಅನ್ನುವದು

ಕನ್ನಡ ನಾಡಿಗೆ = ಕನ್ನಡ ದೇಶಕ್ಕೆ

ಸಾಜವಿದು = ಸಹಜವಾಗಿರುವದು

ಕನ್ನಡ ನುಡಿಗೆ = ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಗೆ

ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ = ಕನ್ನಡ ಜನರಿಗೆ

ತೇಜವಿದು = ವೈಭವವಾಗಿರುವದು

(ಐಶ್ವರ್ಯವಾಗಿರುವದು)

ಭಾವಾರ್ಥ:— ಕನ್ನಡ ಕನ್ನಡವೆಂದು ಅನ್ನುವದು ಕನ್ನಡ ದೇಶದವರಿಗೆ ಸಹಜವಾಗಿರುವದಲ್ಲದೆ, ಕನ್ನಡ ದೇಶಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡನಾಡಿಗೆ, ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ವೈಭವವಾಗಿರುವದು. [ಅಭಿಮಾನದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿರುವುದು]

೩

ಕನ್ನಡ ಚಿಲುವರೇ=ಕನ್ನಡ ಸುಂದರರೇ
 ಏಳಿರಿ ಏಳಿರಿ=ಏಳಿರಿ ಬೇಗ ಏಳಿರಿ
 ಕನ್ನಡ ಬಾವುಟ=ಕನ್ನಡಿಗರ ನಿಶಾನೆಯು
 ಏರಿತದೋ=ಅದೋ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಏರಿತು
 ಹುರುಪಿಂ ಬಾಳುವ=ಹುರುಪಿನಿಂದ ಬದುಕುವ
 ಹಾದಿಯ ತೋರುತೆ=ಹಾದಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತ
 ಹೆಮ್ಮೆಯನು ಎಮ್ಮೊಳು=ಹುರುಪನ್ನು [ಸೊಕ್ಕನ್ನು] ನಮ್ಮಲ್ಲಿ
 ಬೀರಿತದೋ=ಅದೋ ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತಿರುವದು [ತುಂಬುತ್ತಿರುವದು.]

ಭಾವಾರ್ಥ:— ಕನ್ನಡ ಸುಂದರರೇ ಕನ್ನಡಿಗರ ನಿಶಾನೆಯು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಏರಿತು. ಏಳಿರಿ ಏಳಿರಿ. ನಾವು ಹುರುಪಿನಿಂದ ಬಾಳುವ ಹಾದಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತ, ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಹುರುಪನ್ನು [ಸೊಕ್ಕನ್ನು] ತುಂಬುತ್ತಿರುವದು.

ನಾಡಿನ ಹಾಡನು ಹಾಡುತೆ=ಕನ್ನಡ ದೇಶದ ಮೇಲಿನ ಪದಗಳನ್ನು ಹಾಡುತ್ತ
 ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ=ಕನ್ನಡ ದೇಶದ
 ಬಾವುಟ ಮೆರೆಯಿಸುವಾ=ನಿಶಾನೆಯನ್ನು ಮೆರೆಯಿಸೋಣ
 ನಾಡಿನ ಹೆಸರನು=ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಹೆಸರನ್ನು
 ಜಗದೊಳು ಪಸರಿಸಿ=ಲೋಕದಲ್ಲಿಲ್ಲ ಹಬ್ಬಿಸಿ
 ಕನ್ನಡ ಬಾವುಟ ಹಾರಿಸುವಾ=ಕನ್ನಡ ಧ್ವಜವನು ಹಾರಿಸೋಣ

ಭಾವಾರ್ಥ:— ಕನ್ನಡ ಪದಗಳನ್ನು ಹಾಡುತ್ತ ಕನ್ನಡ ನಿಶಾನೆಯನ್ನು ಮೆರೆಯಿಸೋಣ. ಕನ್ನಡ ದೇಶದ ಹೆಸರು ಲೋಕದಲ್ಲಿಲ್ಲ ಹಬ್ಬುವಂತೆ ಕನ್ನಡ ಧ್ವಜವನ್ನು ಹಾರಿಸೋಣ.

೨. ಹೊಯ್ ಸಳ

ತಪಸ್ಸು=ಒಂದೇ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ	ಭಕ್ತಿ=ಸೇವೆ
ದೇವರ ಧ್ಯಾನಮಾಡೋಣ	ಉಪದೇಶ=ಬುದ್ಧಿಯ ಮಾತು
ಗೌಡ=ಹೊಲದ ತೆರಿಗೆ ಎತ್ತುವನ	ಹೆಸರಿಗೆ ಬಂದನು=ಹೆಸರಾದನು
ಪರಾಕ್ರಮ=ಶೂರತನ	ಧ್ಯಾನ=ಚಿಂತನೆ
ಅವನ ಕೈಹಿಡಿಯುವವರೇ=ಅವನಷ್ಟು ಗಟ್ಟಿಗರೇ	
ಕಾಟ=ಉಪದ್ರವ	ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ=ಬೆನ್ನು ಹತ್ತಿ
ತಲೆಯೆತ್ತದಂತೆ=ಮೇಲೆ ಎಳದಂತೆ	ಜೀವದಾಸೆ=ಜೀವ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳ
ಬೆರಗಾಗಿ=ಆಶ್ಚರ್ಯಪಟ್ಟು	ಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆ
ಕಲಿ=ಶೂರ	ರುಂಡ=ಕುತ್ತಿಗೆಯ ಮೇಲಿನ ಭಾಗ
ದಯಪಾಲಿಸಲಿ=ಕೊಡಲಿ	ಸಂಪತ್ತು=ಐಶ್ವರ್ಯ
ಅಶೀರ್ವಾದ=ಹರಕೆ	ನಾಡು=ದೇಶ
ಬೆಳಕಿಗೆ ಬರಹತ್ತಿದನು=ಹೆಸರಾದನು	ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ=ಮಾಂಡಲಿಕ
	ಅರಸರುಳ್ಳ ರಾಜ್ಯ

೩. ಕುದುರೆ

ಸಾರಾಂಶ:— ಕುದುರೆ ಬಲು ಚುರುಕು ಪ್ರಾಣಿ, ಅದರ ಕಿವಿಗಳು ನೀಟಾಗಿರುವವು. ಕುತ್ತಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಆಯಾಲು ಇರುವವು. ಕೊಳಗಗಳು ಸೀಳಿರುವದಿಲ್ಲ. ಚವರಿಯಂಥ ಬಾಲವಿರುವದು. ಕುದುರೆಗೆ ನಡಿಗೆಗಳನ್ನು ಕಲಿಸುವರು. ಅದು ಕರಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಬಲು ಪ್ರೀತಿ. ಕಾಳುಗಳ ದಾಣೆ ಕಟ್ಟುವರು. ಅದಕ್ಕೆ ಕಡಿನಾಣ ಹಾಕಿ ಹೆತ್ತುವರು.

ಕುದುರೆ ವೇಗವಾಗಿ ಓಡುವದು. ಅದರ ಓಟದ ಜಿದ್ದೂ ಆಡುವರು. ಅದರ ಮೇಲೆ ಕೂತು ಊರಿಂದ ಊರಿಗೆ ಹೋಗುವರು. ಟಾಂಗಾಕ್ಕೆ ಹೊಡುವರು. ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವರು. ಕೆಲವು ಕಡೆ ಒಕ್ಕಲ ತನಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗಿಸುವರು.

ಚಪಲ = ಚುರುಕು

ನೀಟಾಗಿ = ನೆಟ್ಟಗೆ

ಆಯಾಲು = ಕುತ್ತಿಗೆಯ ಮೇಲಿನ

ಕೂದಲು

ಅಲ್ಲಾಡಿಸು = ಅಗಳಾಡಿಸು

ಒತ್ತರದಿಂದ = ತೀವ್ರವಾಗಿ

ಹೇಕರಿಸು = ಕುದುರೆಯ ಒದರುವಿಕೆ

ತೋಬರಿ = ಕಾಳು ಹಾಕಿ ಕುದುರೆಯ

ದಾಣಿ = ಕುದುರೆಗೆ ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೆ

ಹಾಕುವ ಕಾಳು

ಒರಟು = ಹೇಳಿದಂತೆ ಕೇಳದ

ಜೀನು = ಕುದುರೆಯ ಮೇಲೆ ಕೂಡು

ವಾಗ ಹಾಕಲಿಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ

ತೊಗಲಿನ ಆಸನ

ಕಡಿವಾಣ = ಲಗಾಮು

ದಿಟ್ಟತನದ = ಧೈರ್ಯದ

ಜಿದ್ದು = ರೊಕ್ಕಹಚ್ಚಿ ಆಡೋಣ

ಸರಕು = ಸಾಮಾನು

ಬಾಯಿಗೆ ಕಟ್ಟುವ ಚೀಲ

ವೈಭವಕ್ಕಾಗಿ = ಚಂದಕ್ಕಾಗಿ

ಸಂಕಟಕಾಲ = ಜೀವ ಹೋಗುವ

ನೆಲೆ = ಗುಣ

[ಸಮಯ

೪. ಹೊಳೆ

ಸಾರಾಂಶ: — ಹೊಳೆಯು ಗುಡ್ಡದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿ ಬರುವದು. ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ಹರಿಯುವದು. ನೀರು ಜಳಜಳ ಇರುವವು. ಅಂಬಿಗರು ಹರಿಗೋಲಿನಿಂದ ಜನರನ್ನು ದಾಟಿಸುವರು. ತುಂಬಿದ ಹೊಳೆಯಲ್ಲಿ ಮೊಸಳೆ, ಮೀನಗಳು ಬಹಳ. ನೀರನ್ನು ಕುಡಿಯಲಿಕ್ಕೂ ಒಗೆಯಲಿಕ್ಕೂ, ಮೈ ತೊಳೆಯಲಿಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗಿಸುವರು. ಹೊಲ, ತೋಟಗಳಿಗೆ ಬಿಡುವರು. ಹೊಳೆಯ ದಂಡೆಗಿರುವ ಉಸುಕಿನಲ್ಲಿ ಹುಡುಗರು ಆಡುವರು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಹೊಳೆ ಮೇರೆದಪ್ಪಿ ಬಂದು ಎಡಬಲದ ಪೈರು ಹಾಳಾಗುವದುಂಟು. ಅಂತೂ ಹೊಳೆಯಿಂದ ಉಪಯೋಗ ಹೆಚ್ಚು.

ಸೂಸಿ = ತುಂಬಿ

ಸೆಳವಿನಿಂದ = ಜೋರಿನಿಂದ

ಅಂಚೆ = ದಂಡೆ

ಅಂದವಾಗಿ = ಚೆಂದವಾಗಿ

ಹರಿಗೋಲು = ಹೊಳೆಯಲ್ಲಿ ಜನ

ರನ್ನು ದಾಟಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಬುಟ್ಟಿ

ಅಸಿಮಿಸಿ ಇಲ್ಲದೆ = ಹೆದರಿಕೆಯಿಲ್ಲದೆ.

ಧುಮುಕು = ಬೀಳು

ಗಾಣ = ಮೀನ ಹಿಡಿಯುವ ಬಲಿ

ಸುಳಿವು = ಸಪ್ಪಳ

ನೀರಿನ ಅರಬು = ನೀರು ಇಲ್ಲ

ದಿರೋಣ

ಅಂಬಿಗ = ಹರಿಗೋಲು ನಡಿ

ಸುವನ

ಎದೆಗಾರ = ಫೈರ್ಯವಂತ

ಮೇರಿದಪ್ಪಿ = ಎರಡೂ ಕಡೆಗೆ

ದಂಡೆದಾಟೆ

ಅರಿಯೆವು = ತಿಳಿಯೆವು

ನಲಿ = ಸಂತೋಷವಡು

ಮಳಲು = ಉಸುಕು

ಮರಮಳೆ = ದೊಡ್ಡ ಮಳೆ

ರೇವೆ = ಸೂಸುಮಣ್ಣು

೫. ಹಾಲು ಕೊಳ್ಳಿರನ್ನಾ

ಪೆಲ್ಲ:—ಹಾಲು ಬೇಕೇನನ್ನಾ. ಹಾಲು ಕೊಂಡುಕೊಳ್ಳಿರನ್ನಾ.

೧. ಎನ್ನೆಯ ಹಾಲು, ಅಡಿನ ಹಾಲು, ಅಕಳ ಹಾಲು ಇನೆ. ಕೊಳ್ಳಿರನ್ನಾ.

೨. ದೇಹ = ಶರೀರ, ಹಿತವು = ಹಿತಮಾಡುವದು. ಬಲು = ಬಹಳ, ರುಚಿಕರವು = ರುಚಿಯಾಗುವದು. ಅಹಾರ = ಅನ್ನ.

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಹಾಲು ಶರೀರಕ್ಕೆ ಹಿತಮಾಡುವದು. ಹಾಲು ಬಹಳ

ರುಚಿಕರವಾಗಿರುವದು. ಹಾಲು ಒಂದು ಅಹಾರದಂತೆ ಉಪಯೋಗವು.

೩. ತಮ್ಮಗಳು = ಸಣ್ಣವರು, ಹೆನ್ನೆ = ಕಸುವು, ಹೆಚ್ಚುತಲಿಹುದು = ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು.

೪. ಮತಿ = ಬುದ್ಧಿ, ಬಲ = ಕಸುವು, ಬೆಳೆಸುವದು = ಹೆಚ್ಚಿಸುವದು, ಸಿಗಲರಿಯದು = ಸಿಗಲಾರದು.

೫. ಮಹಿಮಾತ್ಮ ಗಾಂಧಿಜಿ = ಮಹಾತ್ಮಾ ಗಾಂಧಿಯು, ಮಹಿಮೆ ಯನು = ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು, ಪಡೆದಿಹನು = ಹೊಂದಿರುವನು.

೬. ಹಸುವು = ಆಕಳು, ಹಸುಗೂಸು = ಸಣ್ಣ ಕೂಸು, ಹಸನಾಗಿ = ಜಿನ್ನಾಗಿ

೭. ಅರೈಕೆ = ಉಪಚಾರ, ಹಿತಕಾರಿ = ಹಿತಕರವು, ಕಳೆವುದಕ್ಕೆ = ಕಳೆ ಯಲಿಕ್ಕೆ.

೮. ತುರುಗಾಹಿ = ದನ ಕಾಯುವನು, ಮುರಹರ = ಕೃಷ್ಣ, ಹಸು = ಆಕಳು, ಪರಮಾತ್ಮನೆನಿಸಿದನು = ದೇವರು ಎನಿಸಿಕೊಂಡನು.

೯. ಹಾಲು ಕುಡಿದರೆ ನೀವು ಬಹುದಿವಸ ಬದುಕುವಿರಿ. ಹಾಲು ಸುಖ ಕೊಡುವಂಥಾದ್ದು ಕೊಳ್ಳಿರನ್ನಾ.

೭. ಮೋಡಿಕಾರನೂ ಇಲಿಯೂ

ಮೋಡಿಕಾರ=ಮಂತ್ರಗಾರ	ಮೋಡಿಹಾಕಿ=ಮಂತ್ರಹಾಕಿ
ಗಾಸಿಯಾಗಿ=ನುಗ್ಗಾಗಿ	ಕನ್ನೆ=ಹೆಣ್ಣು ಹುಡುಗಿ
ಬಲವಂತ=ಶಕ್ತಿವಂತ	ಹೋರು=ಗುದ್ದು
ಮೇಘರಾಜ=ಮೋಡಗಳ ಅರಸು	ಮರುಗಿದನು=ದುಃಖಪಟ್ಟನು
ಕುಗ್ಗಿ ಸಬಲ್ಲನು=ಕಡಿಮೆಮಾಡ	ಕುಮಾರಿ=ಮದುವೆಯಾಗದ
ಬಲ್ಲನು	ಹುಡುಗೆ
ವಾಯುದೇವ=ಗಾಳಿ	ನಲಿದಾಡು=ಸಂತೋಷಪಡು
ತರುಬಿ=ಅಡ್ಡ ಗಟ್ಟಿ	ಒತ್ತಾಯ=ಜುಲುಮೆ
ವೇಗವನ್ನು=ಭರವನ್ನು	ಬಯಕೆ=ಅಪೇಕ್ಷೆ

೭. ಜಸಾನೀ ಮಕ್ಕಳ ಹಬ್ಬ

ಸಾರಾಂಶ— ಜಸಾನವು ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ದೂರದಲ್ಲಿದೆ. ಆ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ ಹಬ್ಬವನ್ನು ಒಳ್ಳೇ ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಮಾಡುವರು. ಮೇ ತಿಂಗಳ ಜನೆಯ ತಾರೀಖಿನ ದಿನ ಗಂಡುಮಕ್ಕಳ ಹಬ್ಬವನ್ನು ಮಾಡುವರು. ಆಗ ಕಾರ್ಪ ಎಂಬ ವಿನಯದಾಕಾರದ ಪಟ ಮಾಡಿ ಬಾಗಿಲ ಮುಂದೆ ನಿಲ್ಲಿಸುವರು. ಕಾರ್ಪ ವಿನಯದಂತೆ . ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳು ಧೈರ್ಯವಂತರಾಗ ಬೇಕೆಂದೇ ಅವರ ಬಯಕೆ. ಆ ದಿನ ಪಟ ಹಾರಿಸುವರು. ಹುಡುಗರು ಬಿದುರಿನ ಕತ್ತಿಯನ್ನೂ, ಎಡಗೈಯಲ್ಲಿ ಗಡಿಗೆಯನ್ನೂ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಹುಸಿ ಕಾಳಗ ಮಾಡುವರು. ಗಡಿಗೆಯನ್ನು ಒಡೆದವನೇ ಗೆದ್ದವನು. ಮಾರ್ಪ ಮೂರನೆಯ ತಾರೀಖಿನ ದಿನ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳ ಹಬ್ಬವನ್ನು ಮಾಡುವರು. ಆಗ ಹಳೆಯ ಮಾದರಿಯ ಗೊಂಬೆಗಳನ್ನು ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಇಡುವರು. ಹುಡುಗಿಯರು ಸಿಂಗಾರಾಗಿ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿ ಆಟಗಳನ್ನಾಡುವರು.

ಅಂದೆಜೆಂದದ=ಬಹಳ ಡಾಲಾದ
 ಅಟ್ಟಹಾಸ=ವೈಭವ
 ಜರಗುತ್ತಿರುವವು=ಆಗುತ್ತಿರುವವು
 ಸಡಗರ=ವೈಭವ
 ಪ್ರವಾಹ=ನೀರಿನ ಹರಿಯುವಿಕೆ
 ಧಬಿಧಬಿ=ನೀರು ಎತ್ತರದಿಂದ
 ಕೆಳಗೆ ಬೀಳುವದು
 ಸಾಮರ್ಥ್ಯ=ಕಸುವು
 ಬಲವಾದುದು=ಹೆಚ್ಚಾದುದು
 ಸಂಕಟ=ಕಷ್ಟ [ಮೈಮೇಲೆ ಬಂದ
 ಪ್ರಸಂಗ]
 ಹೆಗ್ಗುರಿ=ಮುಖ್ಯ ಕೆಲಸ
 ಕಾಯ್ದಿಟ್ಟು=ಕಾದು ಇಟ್ಟು
 ಒಂಟಿ=ಶೂರ

ಸದರು=ಸಿಂಹಾಸನ
 ಅಳುಕದನ=ಹೆದರದನ
 ಎದೆಗೊಡುವವರು=ಧೈರ್ಯವುಳ್ಳವರು
 ಬಯಕೆ=ಇಚ್ಛೆ
 ಮೆರೆಯುವದು=ಶೋಭಿಸುವದು
 ಆಟಿಕೆ=ಹುಡುಗರು ಆಡುವ
 ಹುಸಿ=ಸುಳ್ಳು [ಸಾಮಾನ್ಯ]
 ಕಾಳಗ=ಯುದ್ಧ
 ಪವಿತ್ರ=ಶ್ರೇಷ್ಠ
 ಅಣಿಯಾಗು=ತಯಾರಾಗು
 ಪಕ್ವಾನ್ನ=ಸವಿಯಾದ ತಿನಿಸು
 ಸಿಂಗಾರಾಗು=ಡಾಲಾಗು
 ವಿನೋದ=ಜೇಷ್ಠ
 ಚಲ್ಲಾಟ=ವಿನೋದದ ಆಟ

೮. ಮಳೆ

ಸಾರಾಂಶ— ಸಮುದ್ರದ ನೀರು ಸೂರ್ಯನ ಬಿಸಿಲಿನಿಂದ ಕಾದು ಉಗಿ
 ಯಾಗುವದು. ಅದು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣುವದಿಲ್ಲ. ಉಗಿಯು ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ
 ಮೋಡವಾಗಿ ತಂಪು ತಗಲಿದರೆ ಮಳೆಯಾಗುವದು. ಮಳೆಯ ನೀರಿನ
 ಕೆಲವು ಭಾಗ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಇಂಗುವದು. ಹಳ್ಳಗಳು ನದಿಗೆ, ನದಿಗಳು ಸಮು
 ದ್ರಕ್ಕೆ ಕೂಡುತ್ತವೆ.

ಕೆಂಜೋಳ=ಕೆಂಪುಜೋಳ
 ಎರಿಬಂತು=ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ತುಂಬಿತು
 ಸಾಲುಗಟ್ಟಿ=ಸಾಲಾಗಿ
 ಸರವು=ನೀರು ಹರಿದು ತಗ್ಗು ಬಿದ್ದು
 ಜಾಗೆ

ಗಾಳಿಯ ದಿಕ್ಕು ಹಿಡಿದು=ಗಾಳಿ
 ಬೀಸಿದ ಕಡೆಗೆ
 ಮಳೆಗಾಲ=ಮಳೆಯಾಗುವ
 ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳು
 ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ=ಒಮ್ಮೆ ಲೇ

ಸಾಗುವೆವು=ಹೋಗುವೆವು

ಸೊಗಸು=ಅನಂದೆ

ವಾಸಿಸು=ಇರು

ಪಮುದ-ಮಹಾಪದ

ಒಂದು ಭಾಗ

೯. ಆನೆ

ಸಾರಾಂಶ:— ಆನೆಯು ಬಲು ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಾಣಿ. ಅದರ ಕಾಲುಗಳು ಕಂಬದಂತೆ, ಕಿವಿಗಳು ಮರದಂತೆ ಇರುವವು. ಕಣ್ಣು ಸಣ್ಣವು. ಮುಂದೆ ಉದ್ದವಾದ ಸೊಂಡಿ, ಹಿಂದೆ ಸಣ್ಣ ಬಾಲ ಇರುವದು. ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಎರಡು ಡುಬರಿಗಳು, ಎರಡು ಕೋರೆ ಹಲ್ಲು, ಸೊಂಡಿಯ ತುದಿಗೆ ಎರಡು ಮೂಗಿನ ಹೊಳ್ಳೆಗಳು ಇರುವವು. ಆನೆಯು ಸೊಂಡೆಯಿಂದ ನೀರು ಕುಡಿಯುವದು. ಮಲೆನಾಡಿನಲ್ಲಿಯೂ ಕಾರವಾರ, ಮೈಸೂರುಗಳ ಅಡವಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಆನೆಗಳು ಬಹಳ. ಅವುಗಳಿಂದ ಗುಡ್ಡದೊಳಗಿನ ತೊಲೆಗಳನ್ನು ಎಳೆಸುವರು ಅದರ ಕೋರೆಯಿಂದ ಚಾಕು, ಕತ್ತರಿಗಳ ಹಿಡಿಕೆ, ಹಣಿಗೆ ಮಾಡುವರು.

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ=ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಯುವವ

ಮಲೆನಾಡು=ಮಲ್ಲಾಡ

ದಪ್ಪಾಗಿ=ಗಡುತರವಾಗಿ

ಕಾನನ=ಅಡವಿ

ಹರಿದು=ಹರಕೊಂಡು

ವಾಸಿಸು=ಇರು

ಕಿರಿಯ=ಸಣ್ಣ

ಕೋರೆ=ಆನೆಯ ಹಲ್ಲು

ಎರೆನಾಡು=ಬೈಲು ಸೀಮೆ

ಕೈಗಾರಿಕೆ=ಕೈಯಿಂದ ತಯಾರಿಸುವ

ಗಡಿನಾಡು=ಬೈಲು ಹಾಗೂ ಮಲ್ಲಾಡಗಳ ನಡುವಿನ ದೇಶ [ಸಾಮಾನ್ಯ

ಮಾವುತ=ಆನೆ ನಡೆಸುವವನು

ಬೆಲೆ=ಕಿಮ್ಮತ್ತು

ಬಲು ಜೀವ=ಬಹಳ ಪ್ರೀತಿ

ಸ್ವಾಮಿ=ಮಠದ ಒಡೆಯ

ಬಲ=ಕಸುವು

ಶ್ರೀಮಂತ=ಹಣವಂತ

ಸಭ್ಯ=ಉಪದ್ರ ಕೊಡದಂಥ

ಉತ್ಸವ=ಸಮಾರಂಭ

ಸೇಡು=ಸಿಟ್ಟು

ಅಂಬಾರಿ=ಆನೆಯ ಮೇಲೆ ಕೂಡು

ಅಂಕುಶ=ಆನೆ ನಡೆಯಿಸುವ ಆಯುಧ

ವದಕ್ಕೆ ಇಡುವ ಮುಂಟಪ

೧೦. ತಿಳಿದು ನೋಡು

- (೧) ಕಣ್ಣುಗಳೆರಡು=ಕಣ್ಣುಗಳು ಎರಡು
 ಬಾಯ್ತಾನೊಂದು=ಬಾಯಿ ಒಂದು
 ಏನಿಹುದಿದರರ್ಥ=ಇದರ ಅರ್ಥ ಏನಿರುವದು.
 ಇಮ್ಮಡಿ ನೋಡೈ=ಎರಡುಪಟ್ಟು ನೋಡು
 ಒಮ್ಮಡಿಯಾಡೈ=ಒಂದು ಪಟ್ಟು ಮಾತಾಡು
 ಎಂಬುದೆ ಇದರರ್ಥ=ಅನ್ನುವದೇ ಇದರ ತಿರುಳು, ಗುಟ್ಟು
- (೨) ಕರ್ಣಗಳೆರಡು=ಕಿವಿಗಳು ಎರಡು
 ಬಾಯ್ತಾನೊಂದು=ಬಾಯಿ ತಾನು ಒಂದು
 ಇಮ್ಮಡಿ ಕೇಳೈ=ಎರಡು ಪಟ್ಟು ಕೇಳು
 ಒಮ್ಮಡಿ ಹೇಳೈ=ಒಂದು ಪಟ್ಟು ಹೇಳು
- (೩) ಹಸ್ತಗಳೆರಡು=ಕೈಗಳು ಎರಡು
 ಇಮ್ಮಡಿ ಗಳಿಸೈ=ಎರಡು ಪಟ್ಟು ಗಳಿಸು
 ಒಮ್ಮಡಿ ಬಳಸೈ=ಒಂದು ಪಟ್ಟು ಖರ್ಚು ಮಾಡು

೧೧. ದಯಾಳು ಹಾಲಯ್ಯ

ಸಲಹು=ಜೋಪಾನ ಮಾಡು	ಬಂಗಾರದಂಥ=ಚಲೋ
ಬಾಳುವೆ=ಸಂಸಾರ	ಹಿಗ್ಗು=ಸಂತೋಷ
ನಸುಕು=ಸೂರ್ಯ ಬರುವದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚೆ	ತುಂಬಾ=ಬಹಳ
ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು=ಮಾಡಿಕೊಂಡು	ಕಿವಿಗೆ ಬಿತ್ತು=ಕೇಳಿಸಿತು
ಕೋರುಧಾನ್ಯ=ಕಾಳಿನ ಭಿಕ್ಷೆ	ತಟ್ಟನೆ=ಲಗೂನೆ
ಒಪ್ಪಿಸಿ=ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟು	ತತ್ತರಿಸು=ನಡುಗು
ನೀಡು=ಹಾಕು	ಕರಗಿತು=ಆಂತಃಕರುಣ ಹುಟ್ಟಿತು.
ಚಿನ್ನಿಗ=ಜಿಲುವ	ಹಿಂಗಿತು=ಹೋಯಿತು
ಸದ್ಗುಣ=ಒಳ್ಳೇ ಗುಣ	ಅಣಿಯಾದನು=ತಯಾರಾದನು
	ಅಡಗಿದೆ=ಹೋಗಿದೆ

ಕಳೆ = ಪ್ರಕಾರ

ಕಂಗಾಲ = ಸೊರಗೋಣ

ಉಕ್ಕುತ್ತಿತ್ತು = ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು

ಹೊಳೆದುಹೋದ = ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಹೊಂದಿದ

ಹುಟ್ಟು = ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದ

ದಯಾಳು = ಅಂತಃಕರಣವುಳ್ಳವ

೧೧. ಕವಲೆತ್ತು

ತಲೆಬಾಗಿಲು = ಮುಖ್ಯ ಬಾಗಿಲು

ಕವಲೆತ್ತು = ಮಾತು ಕಲಿಸಿದ ಎತ್ತು

ನೂಟ = ಜಿಂದ

ಚಿಟಗೊಳಗ = ಸಣ್ಣ ಕೊಳಗ

ತಿದ್ದಿ ನಾಡಿದಂತೆ = ಕೈಯಿಂದ

ಸಂಗಲು = ಟಿಸಲು

ತಿದ್ದಿದಂತೆ

ಹೆರಕೆ = ಅಶೀರ್ವಾದ

ಹಣಿಚಿಕ್ಕಿ = ಹಣೆಯ ಮೇಲೆ ಚಿಕ್ಕಿ

ಅಲ್ಲಾಡಿಸು = ಅಗಲಾಡಿಸು

ಅಂದ = ಜಿಂದ [ಹೋಲಿಸಿದ್ದು

ಸೋಜಿಗ = ಅಶ್ಚರ್ಯ

ಜೂಲ = ಬೆನ್ನ ಮೇಲೆ ಹಾಕಲಿಕ್ಕಿ

ನೀಡು = ಹಾಕು

ಹಾಯಿತ್ತು = ಹೊರಗೆ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು

೧೨. ಚಂದ್ರ

ಸಾರಾಂಶ: — ಚಂದ್ರನು ನೊದಲು ಬಿಲ್ಲಿನಂತೆ ಪಶ್ಚಿಮದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ

ಮೂಡುವನು; ಬೇಗ ಮುಳುಗುವನು. ಮುಂದೆ ಪ್ರತಿ ದಿನ ದೊಡ್ಡವನಾಗುತ್ತ

ಹೆಚ್ಚು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಮುಳುಗುವನು. ಹದಿನೈದನೇ ದಿನ ದುಂಡಗೆ ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ

ಮೂಡುವನು. ಬೆಳಗಿನವರೆಗೆ ಇರುವನು. ಆ ದಿನಕ್ಕೆ ಹುಣ್ಣಿವೆ ಅನ್ನುವರು.

ಈ ಹದಿನೈದು ದಿನಕ್ಕೆ ಶುಕ್ಲಪಕ್ಷ ಅನ್ನುವರು. ಹುಣ್ಣಿವೆಯ ಮರುದಿನ

ದಿಂದ ದಿನಾಲು ಎರಡು ಗಳಿಗೆ ತಡಮಾಡಿ ಮೂಡುವನು. ಹೀಗೆ ಹದಿನಾಲ್ಕು

ದಿನ ನಡೆದು ಹದಿನೈದನೆಯ ದಿನ ಕಾಣುವದಿಲ್ಲ. ಆ ದಿನಕ್ಕೆ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆ

ಅನ್ನುವರು. ಈ ಹದಿನೈದು ದಿನಗಳಿಗೆ ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷ ಅನ್ನುವರು. ಎರಡು

ಪಕ್ಷಗಳು ಕೂಡಿದರೆ ಒಂದು ತಿಂಗಳು.

ಚಂದ್ರನ ಬೆಳಕು ಹಿಟ್ಟು ಚಲ್ಲಿದಂತೆ ಬೀಳುವದು. ಅದಕ್ಕೆ ಬೆಳು

ದಿಂಗಳ ರಾತ್ರಿ ಬಲು ಹಿತಕರ. ಆಗ ಹುಡುಗರು ಆಟವಾಡುವರು. ಒಕ್ಕಲಿ

ಗರು ಕಾಳು ಒಕ್ಕುವರು. ಜನರು ಮೈಯೊಡ್ಡಿ ಕೂಡುವರು.

ಶಾಂತೆ = ಸಮಾಧಾನ
 ಬೇಸಗೆ = ಬಿಸಿಲು ಕಾಲ
 ಮೈಯೊಡ್ಡಿ = ಮೈ ಬಿಟ್ಟು
 ಒಕ್ಕುವರು = ರಾಶಿಮಾಡುವರು
 ಆಕಾಶ = ಮುಗಿಲು
 ಮೂಡು = ಹುಟ್ಟು

ಮುಳುಗು = ಹೋಗು
 ಬೆಳಗಿ = ಬೆಳಕು ಕೊಟ್ಟು
 ಬಂಡಿಯಗಾಲಿಯಂತೆ = ದುಂಡಗೆ
 ಗಳಿಗೆ = ೨೪ ಮಿನಿಟು
 ೨|| ಗಳಿಗೆ = ೧ ತಾಸು
 ಸಕ್ಷ = ಹದಿನೈದು ದಿನ

೧೪. ಗಿಳಿ

೧. ಹಸಿರೆಲೆಗಳ ನಡುವೆ = ಹಸಿರು ಎಲೆಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ
 ಹಸಿರಾಗಿ ತೋರುವ = ಹಚ್ಚಗೆ ಕಾಣುವ
೨. ಹಸಿರು ಪಕ್ಕದ ಗಿಳಿ = ಹಸಿರು ಬಣ್ಣದ ರೆಕ್ಕೆಗಳುಳ್ಳ ಗಿಳಿಯು
 ಪಸರಿಸಿ ದೆಸೆಯಲಿ = ತನ್ನ ರೆಕ್ಕೆಗಳನ್ನು ಹೊರಗೆ ಬಿಚ್ಚಲು
 ಹಸನು ಮಾತಿನ = ಒಳ್ಳೆಯ ಮಾತಿನ
೩. ತಂಪು ಮಾಮರದಲ್ಲಿ = ತಂಪಾದ ನೆರಳುಳ್ಳ ಮಾವಿನ ಗಿಡದಲ್ಲಿ
 ಇಂಪಾಗಿ ಉಲಿಯುವ = ಸವಿಯಾಗಿ ಶಬ್ದ ಮಾಡುವ
 ಮುದ್ದಿನ ಅರಗಿಳಿ = ಪ್ರೀತಿಯ ಅರಗಿಳಿಯನ್ನು
೪. ಕಲಿಸಿದ ನುಡಿಗಳ = ಕಲಿಸಿದಂಥ ಮಾತುಗಳನ್ನು
 ಕಲಿಯುವಂಥ ಮರಿಗಿಳಿ = ಕಲಿಯುವ ಸಣ್ಣಗಿಳಿಯು
 ಫಲತಂದು ಬದುಕುವ = ಹೆಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತಂದು ಜೀವಿಸುವ
 ಮಧುರ ಮೋಹದ ಗಿಳಿ = ಪ್ರೀತಿಯಾದ ಪ್ರೀತಿಯ ಗಿಳಿಯು
೫. ಹಿರಿಗಿಳಿ ಮರಿಗಿಳಿ = ದೊಡ್ಡ ಗಿಳಿ ಸಣ್ಣಗಿಳಿಗಳು
 ಅರಗಿಳಿ ಕೂಡುತ = ಅರಗಿಳಿಗಳು ಕೂತುಕೊಂಡು
 ಮರತುಂಬ = ಮರದ ತುಂಬೆಲ್ಲ
 ಸರ ಸರ ಹರಿದಾಡುತ್ತಿರುವವು = ಲಗುಲಗು ಓಡಾಡುವವು

೧೫. ವೀರ ಅಭಿಮನ್ಯು

ಸಾರಾಂಶ—ಅಭಿಮನ್ಯು ಅರ್ಜುನನ ಮಗ. ತಾಯಿ ಸುಭದ್ರಾದೇವಿ.

ಪಾಂಡವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಪ್ರೀತಿಯವನು. ಬಿಲ್ಲು-ಬಾಣಗಳ ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ನಿಪುಣನು.

ಕೌರವರಿಗೂ ಪಾಂಡವರಿಗೂ ದೊಡ್ಡ ಯುದ್ಧವಾಯಿತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಅರ್ಜುನ ಕೃಷ್ಣರು ಬೇರೆಕಡೆಗೆ ಯುದ್ಧ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಕೌರವನು ಧರ್ಮನನ್ನು ಹಿಡಿಯಬೇಕೆಂದು ಚಕ್ರವ್ಯೂಹದಂತೆ ದಂಡು ನಿಲ್ಲಿಸಿದನು. ಅದರಲ್ಲಿ ಒಳ ಸೇರುವದು ಮಾತ್ರ ಅಭಿಮನ್ಯುವಿಗೆ ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ತಿರುಗಿ ಬರುವದು ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಭಿಮನ್ಯುವು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ದಂಡಿನಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ಕೊಲ್ಲಹತ್ತಿದನು. ಕೌರವರು ಮೋಸದಿಂದ ಹಿಂದೆ ಹೋಗಿ ಬಾಲಕನ ಕೈಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿದರು. ಮೈತುಂಬ ಗಾಯ ಮಾಡಿದರು. ಅದರೂ ಬಾಲಕನು ಹೆದರದೆ ಯುದ್ಧ ಮಾಡುತ್ತ ಜೀವ ಬಿಟ್ಟನು. ವೀರ ಅಭಿಮನ್ಯು ಎಂದು ಹೆಸರಾದನು.

ಹಗೆ = ಮೈರಿ

ಒಳಿತಾಗಿ = ಚೆನ್ನಾಗಿ

ಹಣಿದನು = ಹೊಡೆದನು

ಬೆರಗುಗೊಳಿಸು = ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡಿಸು

ನಿಪುಣ = ಜಾಣ

ಹವಣಿಕೆ = ಪ್ರಯತ್ನ

ಸೆರೆ ಹಿಡಿದವ = ಕಟ್ಟಿಹಾಕುವವ

ಮೋಸದಿಂದ = ರಕ್ಕುತನದಿಂದ

ಎದುರಾಳಿ = ವಿರೋಧಿಗಳು

ಎದೆಗುಂದಲಿಲ್ಲ = ಧೈರ್ಯ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ

ಹಂಗುಮೊರೆದು = ಅಸೆಬಿಟ್ಟು

ಚಕ್ರವ್ಯೂಹ = ಚಕ್ರದಂತೆ ದುಂಡಗೆ

ಒಡೆಯುವದು = ಪಾರಾಗುವದು

ಹಿಂದಕ್ಕೊತ್ತು = ಹಿಂದೆ ಸರಿಸು

ನುಗ್ಗಿದನು = ಒಳಗೆ ಸೇರಿದನು

ಮಳೆಗರೆ = ಮಳೆ ಸುರಿಸು

ಆರ್ಭಟಿಸು = ಆರ್ಭಟ ಮಾಡು

[ಒದರು]

ತಡೆ = ನಿಲ್ಲಿಸು

ನೀಚ = ಕೆಟ್ಟ

ಕುಗ್ಗುತ್ತ = ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತ

ಪಡೆದನು = ಹೊಂದಿದನು

೧೬. ಹಳ್ಳಿಯ

ಸಾರಾಂಶ—ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಸರಕಾರದ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಮುಲ್ಕೀಗೌಡ, ಪೊಲೀಸ ಪಾಟೀಲ, ಓಲೇಕಾರರು, ಹೊಲೆಯರು ಇರುತ್ತಾರೆ. ಮುಲ್ಕೀ

ಗೌಡರು ಹೊಲದ ತೆರಿಗೆ ಎತ್ತುವರು. ಪೋಲೀಸಗೌಡರು ಕಳವು, ದರೋಡೆ ಆಗದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವರು. ಕುಲಕರಣಿಯು ಹೊಲದ ತೆರಿಗೆಯ ಲೆಖ್ಪು ವನ್ನಿಡುವನು. ಗೌಡ ಶಾನಭೋಗರು ಹೇಳಿದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಓಲೇಕಾರ, ಹೊಲೆಯರು ಮಾಡುವರು. ಗೌಡರು ತೆರಿಗೆಯ ಹಣವನ್ನು ತಾಲೂಕ ಕಚೇರಿಗೆ ಕಳಿಸುವರು. ಇವರೆಲ್ಲರಿಗೆ ಹೊಲಗಳನ್ನು ಇನಾಮು ಹಾಕಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವರು. ಇವರಿಗೆ ವತನದಾರರೆನ್ನುವರು.

ಚಾವಡಿ = ಗೌಡ-ಕುಲಕರಣಿ	ಮುಲ್ಕೀಪಾಟೀಲ = ತೆರಿಗೆ ಎತ್ತುವ ಗೌಡ
ಯವರು ಕೂಡುವ ಸ್ಥಳ	
ತೆರಿಗೆ = ಹೊಲ ಮಾಡುವ ಶೈತರು	ಸೇನಭೋವ = ಕುಲಕರಣಿ
ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ಕೊಡುವ ಹಣ	ತಾಲೂಕ ಕಚೇರಿ = ಮಾಮಲೇ ದಾರರ ಕಚೇರಿ
ಸರಕಾರ = ನಮ್ಮನ್ನು ಆಳುವವರು	ಸಂಚರು = ಊರ ಹಿರಿಯರು
ಕಾಟ = ಉಪದ್ರ	ಸಂಬಳ = ಪಗಾರ
ಓಲೇಕಾರ = ತೆರಿಗೆಯ ಹಣ	ವತನದ ಹೊಲ = ಇನಾಮಹಾಕಿ ಕೊಟ, ಹೊಲ
ಒಯ್ಯುವವನು	
ಕಾವಲಮಾಡು = ಕಾಯು	
ಹಿತದ = ಹಿತನಾಗುವ	

೧೭. ಚವತಿಯ ಚಂದ್ರ

ಸಾರಾಂಶ - ಗಣಪತಿಯು ಮಹಾದೇವರ ಮಗನು. ಅವನು ಇಲಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ತಿರುಗಾಡುವನು. ಒಮ್ಮೆ ಗಣಪ್ಪನು ಕಡಬು ತಿಂದು ಇಲಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಹೋಗುವಾಗ ಒಂದು ಹಾವು ಬಂತು. ಇಲಿಯು ಹೆದರಿ ಓಡಿತ್ತು. ಗಣಪ್ಪನು ಬಿದ್ದನು. ಹೊಟ್ಟೆಯೊಡೆದು ಕಡಬುಗಳು ಹೊರ ಬಿದ್ದವು. ಕೂಡಲೇ ಅವನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಹಾವು ಸುತ್ತಿಕೊಂಡನು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಚಂದ್ರನು ನಕ್ಕನು. ಗಣಪ್ಪನು ಸಿಟ್ಟಾಗಿ ಚಂದ್ರನಿಗೆ ಶಾಪ ಕೊಟ್ಟನು. ಅದರಿಂದ ಜನರು ಚೌತಿಯ ದಿನ ಚಂದ್ರನನ್ನು ನೋಡುವದಿಲ್ಲ. ಸದ್ಗುಣ = ಒಳ್ಳೇ ಗುಣಗಳುಳ್ಳವನು. ಪಕ್ವಾನ್ನ = ಸಕ್ಕರೆಯಿಂದ ಮಾಡಿದ ಭಕ್ಷರು = ಪೂಜಿಸುವವರು ಜೀನಸು

ಸಂಕಟ = ಕಷ್ಟ
 ದೂರಮಾಡು = ಇಲ್ಲದಂತೆಮಾಡು
 ಮೊತ್ತಮೊದಲು = ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ
 ಮೊದಲು
 ಭೋಜನ = ಊಟ
 ನಗೆಯಾಡುವೆ = ನಗುತ್ತೀ
 ಮೂರ್ಖನೇ = ಬುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದವನೇ
 ಶಾಪ = ಕೇಡಾಗಲಿ ಅನ್ನೋಣ

ಮನದಣೆಯೆ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಾಕಾಗು
 ದೆಸೆಗೆಟ್ಟು = ದಿಕ್ಕು ತಪ್ಪಿ [ವಷ್ಟು
 ಸೂರೆಯಾದವು = ಹೊರಚಲ್ಲಿದವು
 ಆಸೆಬುರುಕ = ಬಹಳ ಆಸೆಯುಳ್ಳವ
 ತಿಳಿಗೇಡಿ = ಬುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದವ
 ಅರಿಷ್ಟ = ಕೇಡು
 ಒದಗಲಿ = ಬರಲಿ

೧೮. ಕಾಗೆ

ಸಾರಾಂಶ:— ಕಾಗೆಗಳ ಚುಂಚು ಉದ್ದವಾಗಿ ಗಟ್ಟಿ. ಇರುವದು
 ರೆಕ್ಕೆಗಳು ಕಸುವುಳ್ಳವಿರುವವು. ಕಣ್ಣುಗಳು ಬಲು ಚುರುಕು. ಬಣ್ಣ ಕಪ್ಪು.
 ಕಾಗೆಗಳು ಕಾಳು-ಕಡಿಗಳನ್ನು ಆರಸಿ ತಿನ್ನುವವು. ಕೋಳಿಯ ಪಿಳ್ಳೆ, ತತ್ತಿ
 ಗಳನ್ನು ಕಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವವು. ಬೇವಿನ ಹಾಗೂ ಮೆಣಸಿನ ಹಣ್ಣು
 ಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುವವು. ಸಂಜೆಗೆ ಗೂಡು ಸೇರುವವು. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಎದ್ದು ಅಹಾರ
 ಹುಡುಕಲಿಕ್ಕೆ ಹೋಗುವವು. ಮರದ ಮೇಲೆ ಮನೆ ಕಟ್ಟಿ ತತ್ತಿ ಇಡುವವು.
 ಹಿಂಡುಗಟ್ಟಿಕೊಂಡು = ಗುಂಪು ಕಟ್ಟಿ ಕೂಗು = ಒದರು
 ಕೊಂಡು ಚುಂಚು = ಮೂಗು
 ಹರಿ = ಟೊಂಗಿ ಆರಿಸಿ = ಹುಡುಕಿ
 ಚುರುಕು = ತೀಕ್ಷ್ಣ ಬೀಡಿಗೆ = ಗುಂಪಿಗೆ
 ಜಪ್ಪಿಸಿ = ಕಾದುಕೊಂಡು ಕುಳಿತು ಬೆಳಗಿನ ಜಾವ = ಬೆಳಗು ಮುಂಜಾನೆ
 ಪಿಳ್ಳೆ = ಮರಿ ಚುಮುಚುಮು ಬೆಳಗು = ಸೂರ್ಯನು
 ಕಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಬಾಯಲ್ಲಿ ಬರುವದಕ್ಕಿಂತ
 ಹಿಡಕೊಂಡು ಮೊದಲು
 ಜೀವಕಳೆದುಕೊಳ್ಳು = ಬಹಳ ಮೇಯಲಿಕ್ಕೆ = ಅಹಾರ ಹುಡುಕಲಿಕ್ಕೆ
 ಸ್ಪ್ರೀತಮಾಡು ಒಂಟಿಯಾಗಿ = ಒಂದೇ ಯಾಗಿ

೧೯. ಬಾವಿ ಬಿದ್ದ ಚಂದ್ರ

ಒಕ್ಕಲಿಗ = ಹೊಲ ಮಾಡುವವ

ಅರವುಗೇಡಿ = ಬುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದವ

ಎಬಡ = ಅರಹುಚ್ಚ

[ಬುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದವ]

ತಿಳುವಳಿಕೆ = ವಿಚಾರ

ಹಿಟ್ಟು ಚೆಲ್ಲಿದ ಹಾಗೆ = ಬೆಳ್ಳಗೆ

ಮೂಡಿದ = ಹುಟ್ಟಿದ

ಮಂದ = ಬುದ್ಧಿ ಕಡಿಮೆಯಿದ್ದವ

ಸಿಡಿದು = ಹಾರಿ

ನಮ್ಮ ಪಾಲಿಗೆ = ನಮಗೆ

ಪಾತಾಳಗಡ = ಬಾವಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದ

ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ತೆಗೆಯಲಿಕ್ಕೆ

ಕಬ್ಬಿಣದ ಕೊಕ್ಕೆಗಳಿಂದ

ಮಾಡಿದ್ದು

ಪಡೆಗೆ = ದೊಡ್ಡ ಕಲ್ಲಿಗೆ

ತೊಡಕೆಕೊಂಡಿತು = ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡಿತು

ಹಿಂಜೋಲಿ = ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಜೋಲಿ

ಚುಂಗು = ತುದಿ

೨೦. ಪಾತರಗಿತ್ತಿ

೧. ಬಣ್ಣದ ಹುಳವೇ = ಬಣ್ಣದ ರೆಕ್ಕೆಗಳುಳ್ಳ ಹುಳವೇ

ಜೇನದು ತುಂಬಿದ = ಸೀ ರಸವು ತುಂಬಿರುವ

ಹೊವಿನ ಮೇಲೆ = ಹೂಗಳ ಮೇಲೆ

ಹಾರೆಲೆ ಹುಳವೇ = ಎಲೇ ಹುಳವೇ ಹಾರು

೨. ಎಸೆವ ಪಕ್ಕವ = ಚಿಂದಕಾಣುವಂಥ ರೆಕ್ಕೆಗಳನ್ನು

ಪಸರಿಸಿ = ತೆರೆದು

ಬಣ್ಣದ ಹೊಸಪರಿ ಬೆಡಗನು = ಬಣ್ಣದ ಹೊಸತರದ ಸೌಂದರ್ಯ

ತೋರುವ ಹುಳವೇ = ತೋರಿಸುವಂಥ ಹುಳವೇ

[ವನ್ನು

೩. ಮಿಣಿಮಿಣಿಯೆಂದು = ಮಿಣಿಕ್ ಮಿಣಿಕ್ ಎಂದು

ಮಿಡುಗುವ ಹುಳವೇ = ಹೊಳೆಯುವಂಥ ಹುಳವೇ

ಚಣವೂ ಬಿಡದಲೆ = ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಸಹ ಸುಮ್ಮನಿರದೆ

ಹಾರುವ ಹುಳವೇ = ಹಾರಾಡುವಂಥ ಹುಳವೇ

೪. ಕಣ್ಣಿಗೆ ಹಬ್ಬವ = ಕಣ್ಣಿಗೆ ಅನಂದವನ್ನು

ಬೀರು ಎಲೆ ಹುಳವೇ = ಉಂಟುಮಾಡು ಎಲೆ ಹುಳವೇ

ನಿನ್ನಯ ಸೊಬಗನು=ನಿನ್ನ ಡಾಲನ್ನು
 ತೋರು ಎಲೆ ಹುಳವೇ=ತೋರಿಸು ಎಲೆ ಹುಳವೇ
 ಚ ಹರುಷದಿ ಬಾರೆಲೆ=ಸಂತೋಷದಿಂದ ಬಾ
 ಸರಿಮಳ ಹುಳವೇ=ಸುವಾಸನೆಯುಳ್ಳ ಹುಳವೇ
 ತರತರ ಬಣ್ಣದ=ನಾನಾತರದ ಬಣ್ಣದ
 ಮೆರೆಯುವ ಹುಳವೇ=ಚಂದಕಾಣುವ ಹುಳವೇ

೨೧. ಧ್ರುವ

ಸಾರಾಂಶ:— ಹಿಂದಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಾನವಾದನೆಂಬ
 ಅರಸನಿದ್ದನು. ಅವನಿಗೆ ಸುನೀತಿ, ಸುರುಚಿ ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ಹೆಂಡರಿದ್ದರು.
 ಸುನೀತಿಯ ಮಗ ಧ್ರುವ, ಸುರುಚಿಗೆ ಉತ್ತಮನೆಂಬ ಮಗನಿದ್ದನು. ಸುರು
 ಚಿಯ ಮೇಲೆ ಅರಸನ ಪ್ರೀತಿ ಬಹಳ. ಒಂದು ದಿನ ಧ್ರುವನು ತಂದೆಯ
 ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತನು. ತಂದೆ ಮೈದಡವಿದನು. ಸುರು
 ಚಿಯು ಇದನ್ನುನೋಡಿ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಧ್ರುವನನ್ನುಒದ್ದು ಕೆಡವಿದಳು. ಧ್ರುವನು
 ಅಳುತ್ತ ಬಂದು ತಾಯಿಯ ಮುಂದೆ ಹೇಳಿದನು. ತಾಯಿಯು ಸಮಾಧಾನ
 ಹೇಳಿದಳು. ಧ್ರುವನು ಅಡವಿಗೆ ಹೋಗಿ ದೇವರ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡುತ್ತ ಕುಳಿ
 ತನು. ದೇವರು ಅವನ ಭಕ್ತಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಬಂದನು. ಧ್ರುವನು ಬೇಡಿದ ವರ
 ವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಹೋದನು. ದೇವರಿಂದ ಧ್ರುವನಿಗೆ ಯಾರೂ ಕಸಕೊಳ್ಳದ
 ರಾಜ್ಯ ಸಿಕ್ಕಿತು. ಅದೇ ಧ್ರುವನ ನಕ್ಷತ್ರವು.

ದುಷ್ಟ=ಕೆಟ್ಟ	ಭಕ್ತಿ=ಸೇವೆ
ಪೀಡಿಸು=ಕಾಡಿಸು	ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾದನು=ಎದುರಿಗೆ
ಮೈದಡವು=ಮೈಮೇಲೆ ಕೈಯಾಡಿಸು	ಬಂದು ನಿಂತನು
ಉರುಳಿದನು=ಬಿದ್ದನು	ವಿನಯ=ನಮ್ರತನ
ಪಡೆದುಬಂದಿಲ್ಲ=ಬೇಡಿಬಂದಿಲ್ಲ	ಮಲತಾಯಿ=ಎರಡನೇ ತಾಯಿ
ಅಪ್ಪಣೆಪಡೆದು=ಅಪ್ಪಣೆತಕ್ಕೊಂಡು	ದಯಪಾಲಿಸು=ಕೊಡು
	ಮಾಯವಾದನು=ಕಾಣದಂತಾದನು

ದೇವರಧ್ಯಾನ = ದೇವರ ಹೆಸರನ್ನು
 ಸರವೆ = ಚಿಂತೆ [ಅನ್ವೇಷಣೆ]
 ಸ್ಮರಿಸು = ನೆನಪುಮಾಡು

ವರ = ಬೇಡಿದ್ದನ್ನು ಕೊಡೋಣ
 ಶಾಶ್ವತ = ಸ್ಥಿರ [ಎಂದೂ ಹೋಗದ]
 ಪಡೆದನು = ಹೊಂದಿದನು

೨೨. ಸಿಂಹದ ದೊಡ್ಡಪ್ಪ

ಸಾರಾಂಶ— ಒಂದು ಮುದಿ ಹೋತು ಅಡವಿಗೆ ಮೇಯಲಿಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ದೊಡ್ಡ ಮಳೆ ಬಂತು. ಅದು ತೋಯಿಸಿಕೊಂಡು ಒಂದು ಗವಿಯಲ್ಲಿ ಚಾಟಿಗೆ ಮಲಗಿತು. ಅದು ಹುಲಿಯ ಗವಿಯು. ಹುಲಿಯು ಗವಿಗೆ ಬಂದು, ‘ಅಯ್ಯಾ ನೀನು ಯಾರು? ಏಕೆ ಬಂದೆ?’ ಎಂದು ಕೇಳಿತು. ಹೋತು “ನಾನು ಸಿಂಹದ ದೊಡ್ಡಪ್ಪ. ಈಗ ನಾಲ್ಕು ಹುಲಿಗಳನ್ನು ತಿಂದಿದ್ದೇನೆ. ನಿನ್ನನ್ನು ತಿಂದು ನನ್ನ ಗಡ್ಡೆ ತೆಗೆಸುವೆನು,” ಅಂದಿತು. ಹುಲಿ ಹೆದರಿ ಓಡಿತ್ತು. ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ನರಿಯು ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಹುಲಿಯನ್ನು ಗವಿಗೆ ಕರೆತಂದಿತು. ಆಗ ಹೋತು, ಭಪ್ಪರೆ ನರಿಯೇ, ಕಳ್ಳಹುಲಿಯನ್ನು ಹಿಡಕೊಂಡು ಬಂದೆಬಾ, ಅಂದಿತು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಹುಲಿಯು ನರಿಯು ಮೋಸಮಾಡಿತೆಂದು ಅದನ್ನು ಎಳಕೊಂಡು ಓಡಿತ್ತು. ಕಡೆಗೆ ನರಿಯನ್ನು ತಿಂದುಬಿಟ್ಟಿತು.

ಮುದಿ = ಮುದುಕ
 ಒತ್ತೋಳುದ್ದ = ಒಂದು ತೋಳುದ್ದ
 ಮೋಡಗವಿದು = ಮೋಡ ಮುಸುಕಿ
 ಬೇಟೆಗೆ = ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವ
 ದಕ್ಕೆ

ಭಯಂಕರವಾದ = ಭಯಂಕರ
 ಆಕಾರದ

ಎದೆಯೊಡೆದು = ಅಂಜಿ
 ಧೈರ್ಯ = ಗಟ್ಟಿಮನಸ್ಸು
 ಅರಿವಿಲ್ಲದೆ = ಮೃಗವೇಲಿ ಎಚ್ಚರಿಕೆ
 ಇಲ್ಲದೆ

ಕಟ್ಟಾದವು = ಬಂದು ಅದವು
 ಗವಿ = ದೊಡ್ಡ ಹೊದರು
 ಚಾಟಿಗೆ = ಮರೆಗೆ
 ಬಂಡಾಟ = ಹೆದರಿ ಓಡೋಣ
 ನಾಯಕ = ಮುಖ್ಯಸ್ಥ
 ಯುಕ್ತಿ = ಹಂಚಿಕೆ
 ಕೈತೋರಿಸು = ಬೆದರಿಸು
 ಮೋಸಮಾಡಿತು = ಠಕ್ಕಿಸಿತು
 ಹಾರುಗಾಲಿನಿಂದ = ವೇಗದಿಂದ
 ಹೀರಿ = ಕುಡಿದು
 ದೆಸೆಗೆಟ್ಟು = ದಿಕ್ಕುತಪ್ಪಿ

೨೩. ಕಂಬಾರ ಸಾಲೆ

ಸಾರಾಂಶ:— ಕಮ್ಮಾರರ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಇಕ್ಕಳ, ಅಡಿಗಲ್ಲು, ಸುತ್ತಿಗೆ ಮುಂತಾದುವು ಬೇಕಾಗುವವು. ಇವೆಲ್ಲ ಕಬ್ಬಿಣದವು. ಗಾಳಿ ಹಾಕಲಿಕ್ಕೆ ತಿದಿ ಎಂಬ ಚರ್ಮದ ಚೀಲವಿರುವದು. ಕಬ್ಬಿಣದ ಕುಡ ಮುಂತಾದವು ಗಳನ್ನು ಕಾಸಿದರೆ ಮೆತ್ತಾಗುವವು. ಆಗ ಸುತ್ತಿಗೆಯಿಂದ ಬಡೆದರೆ ಹಿಗ್ಗುವವು. ಬೆಸಿ ಇದ್ದಾಗಲೇ ನೀರಲ್ಲಿ ಎದ್ದಿದರೆ ಬಿರುಸಾಗುವದು. ಇದಕ್ಕೆ ನೀರು ಕುಡಿಸೋಣ ಅನ್ನುವರು. ಬಂಡಿಯ ಹಳಿಯನ್ನು ಕೆಂಪಗೆ ಕಾಯಿಸಿದರೆ ಹಿಗ್ಗುವದು. ಆಗ ಗಾಲಿಗೆ ಹಾಕುವರು; ಮೇಲೆ ನೀರು ಸುರುವಿದರೆ ನುತ್ತಿ ಕಿರಿದಾಗಿ ಗಾಲಿಯನ್ನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳುವದು. ಇದೇ ಹಳಿ ಕಟ್ಟೋಣವು. ಕಂಬಾರ ಸಾಲೆ=ಕಬ್ಬಿಣ ಸಾಮಾನು ಮಾಡುವ ಮನೆ
ಕುಡ=ಕಬ್ಬಿಣದಿಂದ ಮಾಡಿದ ಒಕ್ಕಲತನದ ಸಾಮಾನು
ಕಂಬಾರ=ಕಬ್ಬಿಣದಿಂದ ಸಾಮಾನು ಮಾಡುವವನು
ತಿದಿ=ಗಾಳಿ ಹಾಕುವ ಚರ್ಮದ ಚೀಲ. ಅಡಿಗಲ್ಲು=ಕಬ್ಬಿಣದ ದೊಡ್ಡ ತುಂಡು
ಇಕ್ಕಳ=ಕಾಸಿದ ಸಾಮಾನು ಹಿಡಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ್ದು
ಕಿಡಿ=ಕೆಂಡದ ಚೂರು ಹಿಗ್ಗಿತು=ಅಗಲನಾಯಿತು
ಹೀಚುವದು=ಅಗಲನಾಗುವದು ಹೆದನವಾದ=ಚೂಪು
ಹಣಿಸೋಣ=ಚೂಪು ಮಾಡೋಣ ಕುಳ್ಳುತಾಳೆ=ಕುಳ್ಳನ್ನು ಒಟ್ಟು
ತೊಡಿಸು=ಹಾಕು ಉರಿ ಹಚ್ಚೋಣ

೨೪. ದೊಡ್ಡ ಊರ ಪಯಣ

ಸಾರಾಂಶ:— ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯು ದೊಡ್ಡ ಪಟ್ಟಣವು. ಒಂದು ಲಕ್ಷ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯಿದೆ. ರೇಲ್ವೆ ಜಂಕ್ಯನ್ನು ಅದೆ. ನಾಲ್ಕು ಕಡೆಯಿಂದ ಗಾಡಿಗಳು ಬರುವವು. ಜನರ ಗದ್ದಲವಂತೂ ಬಹಳ. ಊರಲ್ಲಿ ಡಾಂಬರ ರಸ್ತೆಗಳಿವೆ. ಮಾರ್ಚೆಟು ದೊಡ್ಡದು. ಕಾಳು, ಹಣ್ಣು, ಹತ್ತಿ, ಕಾಯಿಸಲ್ಲೆ ಮುಂತಾದವುಗಳ ವ್ಯಾಪಾರ ಬಹಳ. ಶನಿವಾರ ಸಂತೆ ನೆರೆಯುವದು. ಗುರು ಸಿದ್ಧ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಮಠ, ಸಿದ್ಧಾರೂಢ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಮಠ, ಭಾರತ ಮಿಲ್ಲು, ಕಾಟನ್ ಮಾರ್ಕೆಟ ನೋಡತಕ್ಕಂಥವುಗಳಿವೆ.

ಬಿಡುವು = ಸೂಟಿ	ಮಾರ್ಕೇಟು = ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು
ನೋಟಗಳು = ನೋಡತಕ್ಕ	ಮಾರುವ ಸ್ಥಳ
ಇಮಾರತುಗಳು	ಕಲಕಿದವು = ಕುಕ್ಕಿದವು
ಸ್ವೇಶನು = ಉಗಿಬಂಡಿ ನಿಲ್ಲುವ ಸ್ಥಳ	ಚಿನಿವಾಲಗಟ್ಟು = ಬೆಳ್ಳಿ ಬಂಗಾರದ
ಕಣ್ಣಾರಿ = ಕಣ್ಣುಟ್ಟು	ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಮಾರುವ
ವೈಭವ = ಐಶ್ವರ್ಯ	ಸ್ಥಳ
ತಿಳಿಯಲಾರದು = ಗೊತ್ತಾಗುವದಿಲ್ಲ	ಜವಳಿಪೇಟೆ = ಅರಿವೆಯ ಅಂಗಡಿ
ನಿಟ್ಟಿನ = ದಿಕ್ಕಿನ	ಗಳ ಸಾಲು
ಬಿರಗಾಗಿ = ಆಶ್ಚರ್ಯ ಪಟ್ಟು	ಭವ್ಯ = ದೊಡ್ಡ
ಕಚ್ಚು = ಕಡಿ	ವರ್ಕಶಾಪ = ಉಗಿಬಂಡಿಗಳನ್ನು
ಸಡಗರ = ಡಾಲು	ತಯಾರಿಸುವ ಕಾರಖಾನೆ
ಹೇಳಲಾಸಲ್ಲ = ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಬರುವಂತಿಲ್ಲ	ನನ್ನಿಂದಾಗದು = ನನ್ನಿಂದಾಗುವದಿಲ್ಲ
ಜಂಕ್ಯನ್ = ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಕಡೆಯಿಂದ	ಗಾಡಿಗಳು ಬಂದು ನಿಲ್ಲುವ ಸ್ಥಳ.

೨೫. ಗೋವಿನ ಕಥೆ

ಪೂರ್ದ ಕಥೆ:— ನಮ್ಮ ಕನ್ನಡ ದೇಶದೊಳಗೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕಾಳಿಂಗನೆಂಬ ದನಕಾಯುವವನಿದ್ದನು. ಅವನು ಅಡವಿಯಲ್ಲಿ ದನ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಗುಡ್ಡದೊಳಗೆ ಒಂದು ಹುಲಿಯು ವಾಸಮಾಡಿತ್ತು.

ಒಂದು ದಿನ ಪುಣ್ಯಕೋಟಿ ಎಂಬ ಆಕಳನ್ನು ಆ ಹುಲಿಯು ಅಡ್ಡಗಟ್ಟಿ 'ನಿನ್ನನ್ನು ತಿಂದು ಬಿಡುವೆನು' ಎಂದು ಗರ್ಜಿಸಿತು. ಆಗ ಆಕಳು 'ದಡ್ಡಿಯೊಳಗೆ ನನ್ನ ಮರಿಯಿರುವದು. ಅದಕ್ಕೆ ಹಾಲು ಕುಡಿಸಿ, ಒಂದು ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ತಪ್ಪದೆ ಬರುವೆನು.' ಎಂದು ಹುಲಿಗೆ ಮಾತು ಕೊಟ್ಟು ದಡ್ಡಿಗೆ ಬಂದಿತು.

ಕೊಂದು ತಿನ್ನುವೆನೆಂಬ = ನಿನ್ನನ್ನು ಕೊಂದು ತಿನ್ನುತ್ತೇನೆ ಎಂಬ ಜಂದದಿಂದಲಿ ಭಾಷೆ ಇತ್ತು = ಸಂತೋಷದಿಂದ ಮಾತು ಕೊಟ್ಟು ಕಂದ ನಿನ್ನನು = ಮಗನೇ ನಿನ್ನನ್ನು

ನೋಡಿ ಹೋಗುವೆನು ಎಂದು = ನೋಡಿ ಹೋಗಬೇಕು ಎಂದು ದೊಡ್ಡಗೆ ಬಂದೆನು = ಮನೆಗೆ ಬಂದೆನು

ಭಾವಾರ್ಥ:—‘ನಿನ್ನನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತೇನೆ’ ಎಂಬ ಹುಲಿಗೆ ಸಂತೋಷ ದಿಂದ ತಿರುಗಿ ಬರುವೆನು, ಎಂದು ಮಾತು ಕೊಟ್ಟು, ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ಹೋಗಲು ಬಂದಿರುವೆನು, ಎಂದು ಆಕಳು ಕರುವಿಗೆ ಹೇಳಿತು.

೨. ಅಮ್ಮ ನೀನು ಸಾಯಲೇಕೆ = ಅಮ್ಮ ನೀನು ಸಾಯುತ್ತೀಯೇಕೆ ?
 ನಮ್ಮ ತಬ್ಬಲಿ ಮಾಡಲೇಕೆ = ನಮ್ಮನ್ನು ದಿಕ್ಕೆಲ್ಲದವರನ್ನಾಗಿ
 ಸುಮ್ಮನಿಲ್ಲಿಯೆ ನಿಲ್ಲು = ಸುಮ್ಮನೆ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇರು [ಮಾಡುತ್ತೀ ಏಕೆ ?]
 ಎಂದು ಅಮ್ಮನಿಗೆ = ಎಂದು ಆಕಳಿಗೆ
 ಕರು ಹೇಳಿತು = ಕರುವು ಹೇಳಿತು

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಅಮ್ಮ ನೀನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಏಕೆ ಸಾಯುತ್ತೀಯೆ ನಮ್ಮನ್ನು ದಿಕ್ಕೆಲ್ಲದವರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಹೋಗಬೇಡ. ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇರು ಎಂದು ಕರುವು ಹೇಳಿತು.

೩. ಕೊಟ್ಟ ಭಾಷೆಗೆ = ಕೊಟ್ಟ ಮಾತಿಗೆ
 ತಪ್ಪಲಾರೆನು = ತಪ್ಪಿ ಸಲಾರೆನು.
 ಕೆಟ್ಟಯೋಚನೆ = ಮಾತು ತಿರುಗಿಸಬೇಕೆಂಬ ಆಲೋಚನೆಯನ್ನು
 ಮಾಡಲಾರೆನು = ಮಾಡುವದಾಗುವದಿಲ್ಲ
 ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದಲಿ = ನೇಮದಿಂದ
 ಪೋವೆನು ಅಲ್ಲಿಗೆ = ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವೆನು
 ಕಟ್ಟಕಡೆಗಿದು ಖಂಡಿತ = ಕಡೆಗೆ ಇದು ನಿಶ್ಚಯವು

ಭಾವಾರ್ಥ:—ನಾನು ಕೊಟ್ಟ ಮಾತನ್ನು ಎಂದೂ ತಪ್ಪಿ ಸಲಾರೆನು. ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಮಾತು ಕೊಟ್ಟ ಪ್ರಕಾರ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವೆನು. ಎಂದು ಆಕಳು ಹೇಳಿತು.

೪. ಯಾರ ಮೊಲೆಯನು = ಯಾರ ಮೊಲೆಯನ್ನು
 ಕುಡಿಯಲಿ ಅಮ್ಮ = ಕುಡಿಯಲಿ ಅಮ್ಮ
 ಯಾರ ಸೇರಿ ಬದುಕಲಿ = ಯಾರ ಸಂಗಡ ಇದ್ದು ಬದುಕಲಿ
 ಯಾರ ಬಳಿಯಲಿ ಮಲಗಲಿ = ಯಾರ ಹತ್ತರ ಮಲಗಲಿ
 ಯಾರು ನನಗೆ ಹಿತವರು = ಯಾರು ನನಗೆ ಹಿತಮಾಡುವವರು

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಅವ್ವ ನೀನು ಹೋದರೆ ನಾನು ಯಾರ ಮೊಲೆಯನ್ನು ಕುಡಿಯಲಿ, ಯಾರ ಸಂಗಡ ಇರಲಿ, ಯಾರ ಹೆತ್ತರ ಮಲಗಲಿ, ನನಗೆ ಯಾರು ಹಿತ ಮಾಡುವವರು ಎಂದು ಕರುವು ಅಳಹತ್ತಿತು.

೫, ೬. ಅಮ್ಮಗಳಿರ ಅಕ್ಕಗಳಿರ=ಎಲ್ಲ ಸಣ್ಣ ದೊಡ್ಡ ಆಕಳುಗಳಿರಾ
ನಮ್ಮ ತಾಯೊಡಹುಟ್ಟುಗಳಿರ=ದೊಡ್ಡ ಪ್ಪ ಚಿಕ್ಕವ್ವಗಳಿರಾ
ನಿಮ್ಮ ಕಂದನು ಎಂದು ಕಾಣೆರಿ=ನಿಮ್ಮ ಮಗನು ಎಂದು ತಿಳಿಯಿರಿ
ತಬ್ಬಲಿಯನು ಕರುವನು=ತಾಯಿಯಿಲ್ಲದ ಈ ಕರವನ್ನು
ಮುಂದೆ ಹೋದರೆ ಹಾಯಬೇಡಿರಿ=ಮುಂದೆ ಬಂದರೆ
ಇರಿಯಬೇಡಿರಿ

ಕಂದ ನಿಮ್ಮವನೆಂದು ಕಾಣೆರಿ=ಈ ಕರವನ್ನು ನಿಮ್ಮ
ಮಕ್ಕಳಂತೆ ನೋಡಿರಿ

ಭಾವಾರ್ಥ:— ಎಲ್ಲ ಸಣ್ಣ ದೊಡ್ಡ ಆಕಳುಗಳಿರಾ, ಈ ತಾಯಿ
ಯಿಲ್ಲದ ಕರವನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಂತೆ ನೋಡಿರಿ. ಇರಿಯಬೇಡಿರಿ. ಒದೆಯ
ಬೇಡಿರಿ. ನಿಮ್ಮ ಸಂಗಡ ಕರಕೊಂಡು ಅಡವಿಗೆ ಹೋಗಿರಿ, ಎಂದು ಆಕಳು
ತನ್ನ ಹಿಂಡಿನವರಿಗೆ ಹೇಳಿತು.

೨೬. ಗೋವಿನ ಕಥೆ

(೨ನೆಯ ಭಾಗ)

೧. ಕಟ್ಟಕಡೆಯಲಿ ಮೇಯಬೇಡ=ಕಡೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ
ಮೇಯಲಿಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಡ

ಬಿಟ್ಟದೊತ್ತಿಗೆ=ಗುಡ್ಡದ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ
ಕೆಟ್ಟ ವ್ಯಾಘ್ರನು=ದುಷ್ಟ ಹುಲಿಯು
ಹೊಂಚುತಿರುವನು=ಕಾದುಕೊಂಡು ಕುಳಿತಿರುವನು
ನಟ್ಟನಡುವಿರು=ಎಲ್ಲರ ನಡುವೆ ಇರು

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಮಗನೇ ಎಲ್ಲರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕಡೆಯ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಮೇಯಲು ಹೋಗಬೇಡ. ಗುಡ್ಡದ ಸಮಾಸಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಡ. ಅಲ್ಲಿ ದುಷ್ಟ ಹುಲಿಯು ಕಾದು ಕುಳಿತಿರುವದು. ನೀನು ಎಲ್ಲರ ನಡುವೆ ಇರು ಎಂದು ಕರುವಿಗೆ ಹೇಳಿತು.

೨. ತಬ್ಬಲಿಯು ನೀನಾದೆ = ನೀನು ಪರದೇಶಿಯಾದೆ

ಹೆಬ್ಬಲಿಯ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುವೆನು = ದೊಡ್ಡ ಹುಲಿಯು

ಬಾಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುವೆನು.

ಇಬ್ಬರಾ ಋಣ ತೀರಿತು = ಇಬ್ಬರ ತಾಯಿ-ಮಕ್ಕಳ ಸಂಬಂಧ

ಮುಗಿಯಿತು

ಎಂದು ತಬ್ಬಿಕೊಂಡಿತು = ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅಸ್ತಿ ಕೊಂಡಿತು

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಮಗನೇ ನೀನು ತಾಯಿಯಿಲ್ಲದ ಪರದೇಶಿಯಾದೆ.

ನಾನು ದೊಡ್ಡ ಹುಲಿಯ ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುವೆನು. ನಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಸಂಬಂಧ ಇಂದಿಗೆ ಮುಗಿಯಿತು. ಎಂದು ಕರುವನ್ನು ಅಸ್ತಿ ಕೊಂಡಿತು.

೩. ಗೋವು ಕರುವನು ಬಿಟ್ಟು = ಆಕಳು ಕರುವನ್ನು ದಡ್ಡಿಯಲ್ಲಿಯೇ

ಸಾನಕಾಶ ಮಾಡದಂತೆ = ತಡಮಾಡದೆ ಹಾಗೆ

ಬಿಟ್ಟು

ಗವಿಯ ಬಾಗಿಲನು ಸೇರಿ = ಗವಿಯ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿ

ತನಕದಲಿ ಹುಲಿಗೆ ಅಂದಿತು = ಅವಸರದಿಂದ ಹುಲಿಗೆ ಹೇಳಿತು

೪. ಕಂಡವಿದಕೋ ಮಾಂಸವಿದಕೋ = ಕಂಡ ಮಾಂಸಗಳನ್ನು

ತೆಗೆದುಕೋ

ಗುಂಡಿಗೆಯ ಬಿಸಿ ರಕ್ತವಿದಕೋ = ಎದೆಯ ಬಿಸಿಯಾದ ರಕ್ತ

ತೆಗೆದುಕೋ

ಚಂಡ ವ್ಯಾಘ್ರನೆ ನೀನು = ಕ್ರೂರವಾದ ಹುಲಿಯೇ ನೀನು

ಇದೆಲ್ಲವ ಉಂಡು = ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತಿಂದು

ಸಂತೋಷದಿಂದಿರು = ಸಂತೋಷದಿಂದ ಇರು

ಭಾವಾರ್ಥ:- ಆಕಳು ಕರುವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತಡಮಾಡದೆ ಹುಲಿಯ

ಗವಿಯ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬಂದು, ಹುಲಿಯೇ ನನ್ನ ಮಾಂಸ, ಬಿಸಿ ರಕ್ತ ಇವನ್ನೆಲ್ಲ ತಿಂದು ಸಂತೋಷದಿಂದಿರು ಎಂದು ಹೇಳಿತು.

೫. ಪುಣ್ಯ ಕೋಟಿಯ ಮಾತುಕೇಳಿ = ಪುಣ್ಯ ಕೋಟಿ ಎಂಬ ಆಕಳ
ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ

ಕಣ್ಣಿನಿಂದಲಿ ನೀರ ಸುರಿಸುತ್ತ = ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ನೀರನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತ
ಕನ್ನೆ ಇವಳನ್ನು ಕೊಂದು = ಆಕಳು ಇವಳನ್ನು ಕೊಂದು
ತಿಂದರೆ = ನಾನು ತಿಂದರೆ

ದೇವನು ನನ್ನ ಮೆಚ್ಚುನು = ದೇವರು ನನಗೆ ಮೆಚ್ಚುವದಿಲ್ಲ.

೬. ನನ್ನ ಒಡಹುಟ್ಟಿದವಳು ನೀನು = ನನ್ನ ಸೋದರಿಯು ನೀನು
ನಿನ್ನ ಕೊಂದು = ನಿನ್ನನ್ನು ಕೊಂದು
ಎನು ಪಡೆವೆನು = ಎನು ಹೊಂದುವೆನು
ಎನ್ನುತಾ ಹುಲಿಯು ಆಗಲೆ = ಅನ್ನುತ್ತ ಹುಲಿಯು ಕೂಡಲೆ
ತನ್ನ ಪ್ರಾಣವ ಬಿಟ್ಟಿತು = ತನ್ನ ಜೀವವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿತು

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಆಕಳ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಹುಲಿಯು ಅಳುತ್ತ ಆಕಳು
ನನ್ನ ಸೋದರಿಯು. ಇಂಥವಳನ್ನು ಕೊಂದು ತಿಂದರೆ ದೇವರು ಮೆಚ್ಚುವ
ದಿಲ್ಲ. ಎಂದು ಚಿಂತಿಸಿ ತನ್ನ ಜೀವವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿತು.

ನೀತಿ:—ಬಾಲಕರೇ, ಮೂಕಪ್ರಾಣಿಯಾದ ಆಕಳು ತಾನು ಕೊಟ್ಟ
ಮಾತನ್ನು ಹೇಗೆ ನಡಿಸಿತೋ ಅದರಂತೆ ಮನುಷ್ಯರಾದರೂ ತಾವು ಕೊಟ್ಟ
ಮಾತನ್ನು ಎಂದೂ ತಪ್ಪಿಸಬಾರದು.

೨೨. ಬಾಳೆಯ ಗಿಡ

ನುಣುಪು = ಸಾಪು
ದಿಂಡು = ನಡುವಿನ ಭಾಗ
ಹರವು = ಅಗಲು
ದೇಟು = ಶಿರ
ಹದಮಾಡು = ತಯಾರುಮಾಡು
ನೆಡುತ್ತಾರೆ = ಹಚ್ಚುತ್ತಾರೆ

ಬಲಿತು = ದೊಡ್ಡ ವಾಗಿ
ಹೊದಿಕೆ = ಮುಚ್ಚಳ
ಉತ್ಸವ = ಸಮಾರಂಭ
ಮೂಟೆಗೆ = ಆಟಿಗೆ
ಆಯುಷ್ಯ = ಜೀವನ (ಬದುಕಿರುವ)
ಮುಗಿಯಿತು = ತೀರಿತು ಕಾಲ

ಹಾಯಿಸು = ಬಿಡು (ಹಾಕು)

ಬಾಳುಳ್ಳವರು = ಬಾಳುವೆ ಮಾಡು

ಗಾದೆಯ ಮಾತು = ಬುದ್ಧಿಯ ಮಾತು

[ವನರು

೨೮. ಜಹಾಂಗೀರನ ನ್ಯಾಯ

ನ್ಯಾಯವಂತನು = ನ್ಯಾಯದಿಂದ
ನಡೆಯುವವನು

ಜಡಿಸಿದನು = ಹಾಕಿಸಿದನು

ತಕ್ಕು = ಯೋಗ್ಯ

ನಿರ್ಣಯ = ತೀರ್ಪು

ದೂರು = ಸುದ್ದಿ

ಕರುಳು ಕರಗಿದವು = ದಯೆ

ವ್ಯವಸ್ಥೆ = ಅನುಕೂಲ

ಬೇಟೆ = ಮೃಗ

ಹುಟ್ಟಿತು

ಅಲೆದಾಡು = ತಿರುಗಾಡು

ಪ್ರಭುಗಳೇ = ಒಡೆಯರೇ

ಬೇಗಮಳು = ಬಾದಶಹನ

ಪಾಪ = ಕೆಟ್ಟ ಕೆಲಸದ ಫಲ

ಹೆಂಡತಿ

ಪದರಿನಲ್ಲಿ = ಸೆರಗಿನಲ್ಲಿ

ಅಗಸರಗಿತ್ತಿ = ಅಗಸನ ಹೆಂಡತಿ

ಎರಗು = ನನುಸ್ಕಾರ ಮಾಡು

ಮರಮರ ಮರುಗಿದನು = ಬಹಳ

ಬೆರಗಾದನು = ಆಶ್ಚರ್ಯ ಪಟ್ಟನು

ದುಃಖಿಸಿದನು

ಅಸ್ತಿ = ಬದಕು

ಅಸರಾಧ = ತಪ್ಪು

೨೯. ಕಾಮನ ಬಿಲ್ಲು

ಇಳಿಹೊತ್ತು = ಇಳಿಕೆಯ ಹೊತ್ತು

ನಾದಿಸು = ತಿರುಗಿ ಮಾತಾಡು

ಹೊಡೆಯಿತು = ಸುರಿಯಿತು

ಮಾಡುವದು = ಹುಟ್ಟುವದು

ಹೊರಪಾಯಿತು = ನಿಂತಿತು

ಹೊಳವು = ಬೆಳಕು

ನಿಚ್ಚಳ = ಸ್ವಚ್ಛ

ವಂದಿಸು = ನಮಸ್ಕರಿಸು

೩೦. ನೀರಬಾಲಕ ಶಿವಾಜಿ

ಪ್ರಸಂಗ = ವೇಳೆ

ಮೇವಾಟ = ಮೇಲಾಗಬೇಕೆಂದು

ರಾಶಿರಾಶಿಯಾಗಿ = ಗುಂಪುಗುಂಪಾಗಿ

ಆಡುವ ಆಟ

ಭಾವು = ಶಬ್ದ

ಗಂಡು = ಶೂರ

ಬಾಯಲ್ಲಿ ಉಳಿಯುವಂತೆ = ಹೊಗಳುವಂತೆ

೩೧. ಯಾರು ತಪ್ಪುಗಾರರು

ಶಕುನ = ವಿಚಾರವಿಲ್ಲದ ನಂಬಿಗೆ	ನುಚ್ಚು ಕೊಟ್ಟು = ಇನಾಮು ಕೊಟ್ಟು
ಪ್ರಾರಿಕ = ಹಜಾಮ	ಅವಲಕ್ಷಣ = ಕೆಟ್ಟ ಚಿಹ್ನೆ
ನೆರೆಹಳ್ಳಿ = ಸಮೀಪದ ಹಳ್ಳಿ	ನಸುಕು ಹರಿಯುತ್ತಿತ್ತು = ಬೆಳಕಾ
ಹಿಗ್ಗು = ಸಂತೋಷ	ಗುತ್ತಿತ್ತು
ಅರಿಷ್ಟ = ಅಶುಭ	ಕುದಿಯತೊಡಗಿದನು = ಚಿಂತೆ
ಶಾಂತ = ಸಮಾಧಾನ	ಮಾಡಹತ್ತಿದನು
ಸಿಟ್ಟು ಬಿಂಕಿಯಾದನು = ಬಹಳ ಸಿಟ್ಟಾದನು	
ಪ್ರಭುಗಳೇ = ಒಡೆಯರೇ	ಗಾಯ = ನೋವು

೩೨. ಗುಡ್ಡ

ಕಂಟೆ = ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಗಿಡ	ಕಂಬಳಿ ಹಾಸಿದಂತೆ = ಕರ್ರಿಗೆ
ಕೊರಕಲು = ನೀರು ಹರಿದು ಕೊರೆದು ಆಗಿರುವ ತಗ್ಗು	
ಹಳ್ಳ = ಕೊರಕಲಕ್ಕಿಂತ ದೊಡ್ಡ ನೀರಿನ ಪ್ರವಾಹ	
ನದಿ = ಹಳ್ಳಕ್ಕಿಂತ ದೊಡ್ಡ ನೀರಿನ ಪ್ರವಾಹ	
ಉರವಲಕ್ಕೆ = ಉರಿಹಚ್ಚಲಿಕ್ಕೆ	

೩೩. ಹಳ್ಳಿಯ ಆಯಗಾರರು

ರೈತ = ಹೊಲಮಾಡುವವ	ಆಯಗಾರ = ಕಾಳು ತಕ್ಕೊಂಡು
ಬಡಿಗಗಟ್ಟು = ಬಡಿಗಸಾಲಿ	ಕೆಲಸಮಾಡುವವ
ಸುಗ್ಗಿ = ಕಾಳು ಒಕ್ಕುವ ಕಾಲ	ಬಡಿಗ = ಕಟ್ಟಿಗೆಯ ಕೆಲಸ
ಆಯ = ಕೆಲಸಗಾರರಿಗೆ ಕೊಡುವ ಕಾಳು	ಕುಂಬಾರ = ಮಣ್ಣಿನಿಂದ ಗಡಿಗೆ
ಒಣಾ ಉಸಾಬರಿ = ಹೆಚ್ಚಿನ ಕೆಲಸ	ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು
ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿದೆ = ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ	ಮಾಡುವವ
ಕೆಲಸಿ = ಹಜಾಮ	ಕುಂಬಾರ = ಕಬ್ಬಿಣ ಸಾಮಾನು
ಪದ್ಧತಿ = ರೂಢಿ	ಮಾಡುವವ
	ನೆರವಾಗು = ಸಹಾಯವಾಗು

೩೪. ಅಜ್ಜನ ನಗೆ

ಪಲ್ಲ

ಅಜ್ಜ, ನಿನ್ನ ನೋಡಿದ ಕೂಡಲೆ ನಗೆಯು ಬರುತ್ತದೆ. ಅಪ್ಪನು ನಗಬೇಡೆಂದು ಹೊಡೆದರೂ ನಗೆಯು ನಿಲ್ಲಲೊಲ್ಲದು. ನೋಡಿದ ಕೂಡಲೆ ನಗೆಯು ಬರುತ್ತದೆ.

೧. ಲಂಡವಂಜೆ=ಸಣ್ಣ ವಂಜೆ

ಬಗಲಚೀಲ=ಬಗಲಲ್ಲಿ ಹಾಕುವ ಚೀಲ

ರಾಟೆನೂಲ=ರಾಟೆಯ ಮೇಲೆ ನೂಲು ತೆಗೆಯೋಣ

ಹೊಳೆವಕಣ್ಣು=ಹೊಳೆಯುವಂಥ ಕಣ್ಣು

ಬೆನಕ ಮೂಗು=ದೊಡ್ಡ ದುಂಡನ್ನ ಮೂಗು

ಆನೆಗಿವಿಯ=ಆನೆಯ ಹಾಗೆ ದೊಡ್ಡ ಕಿವಿಗಳು

ಹಿರಿಯ ಮುದುಕ=ವಯಸ್ಸಾದ ಮುದುಕ

ಹುರುಪು ತುಂಬಿ ನಗುವ=ಹುರುಪಿನಿಂದ ನಗುವ

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಸಂಣ ವಂಜೆಯನ್ನು ಉಟ್ಟು ಉದ್ದ ಬಡಿಗೆಯ ಹಿಡಿದು, ಬಗಲಲ್ಲಿ ಚೀಲ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿರುವ, ಹೊಳೆಯುವ ಕಣ್ಣು, ಬೆನಕದಂತಿರುವ ದೊಡ್ಡ ಮೂಗು, ದೊಡ್ಡ ತಲೆ, ದೊಡ್ಡ ಕಿವಿಗಳುಳ್ಳ, ಹೆಲ್ಲು ಬಿದ್ದ, ವಯಸ್ಸಾದ ಮುದುಕನು ರಾಟೆಯ ಮೇಲೆ ನೂಲು ತೆಗೆದು ಹುರುಪಿನಿಂದ ನಗುವದನ್ನು ನೋಡಿದ ಕೂಡಲೆ ನಗೆಯು ಬರುವದು.

೨. ನಿನ್ನ ಮೊಗವ ನೋಡಿ=ನಿನ್ನ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿ

ಬಗೆದು ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೆ=ಯೋಚಿಸಿ ನಿನ್ನ ಹತ್ತಿರ

ಸೊಗಸಿನಿಂದ ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು=ಅನಂದದಿಂದ ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು

ಕುಣಿಯುತ್ತಿರುವೆವೋ=ಕುಣಿದಾಡುತ್ತಿರುವೆವೋ ಏನೋ

ಕುಣಿದು ಕುಣಿದು = ಬಹಳ ಕುಣಿದಾಡಿ

ಹರುಷವೆಂಬ ಕಡಲಿನಲ್ಲಿ=ಸಂತೋಷವೆಂಬ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ

ಈಸುತ್ತಿರುವೆವೋ=ಈಸುತ್ತಿರುವೆವೋ ಏನೋ ಎಂಬಂತೆ

ಅದೋಡೇನು = ಅದರೇನು

[ಅಗುವದು

ಭಾವಾರ್ಥ:—ಅಜ್ಜ, ನಗುತ್ತಿರುವ ನಿನ್ನ ಮೋರೆಯನ್ನು ನೋಡಿದ ಕೂಡಲೆ ನಿನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ನಿನ್ನನ್ನು ಆನಂದದಿಂದ ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಕುಣಿದಾಡಬೇಕೆನಿಸುವದು. ಮತ್ತು ಸಂತೋಷವೆಂಬ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಈಸಾಡುತ್ತಿರುವಷ್ಟು ಆನಂದವಾಗುವದು. ಆದರೇನು ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿದ ಕೂಡಲೆ ನಗೆಯು ಬರುತ್ತದೆ.

೩. ನಗೆಗಾರ ಗಾಂಧಿ = ಹಾಸ್ಯಗಾರ ಗಾಂಧಿಯವರೇ
 ನಿನ್ನ ನಗೆಯ ಭಾವದಲ್ಲಿ = ನಿನ್ನ ನಗೆಯ ಇರುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ
 ನಲೈ-ದಯೆ = ಸಮಾಧಾನ ಅಂತಃಕರಣಗಳು
 ತುಂಬಿ ತುಳುಕುತ್ತಿರುವವೋ = ತುಂಬಿ ಹೊರಚಲ್ಲುತ್ತಿರುವವೋ
 ಏನೋ ?

ಜನತಾ-ಜನಾರ್ದನನ = ಜನಸಮೂಹದ ಅಥವಾ ವಿಷ್ಣುವಿನ
 ಸೇವೆ ಗೈವ = ಸೇವೆ ಮಾಡುವ
 ನಿನ್ನ ಮುದ್ದು ನಗೆಯು = ನಿನ್ನ ಪ್ರೀತಿ ಬರುವ ನಗೆಯು
 ಎಮಗೆ ಎಂದು ಬರುವದೋ = ನಮಗೆ ಎಂದಾದರೂ ಬರುವದೇನು ?
 ಪೂಜ್ಯ = ಮಾನ್ಯ ಗಾಂಧಿಯೆ

ನಿನ್ನ ಪ್ರೀತಿ ನಗೆಯು = ನಿನ್ನ ಪ್ರೀತಿ ಬರುವಂಥ ನಗೆಯು

ಭಾವಾರ್ಥ:— ಹಾಸ್ಯಗಾರ ಗಾಂಧಿಯೇ ನಿನ್ನ ನಗೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿ, ಸತ್ಯ, ಸಮಾಧಾನ, ಅಂತಃಕರಣಗಳು ತುಂಬಿ ಹೊರಚಲ್ಲುತ್ತಿರುವವು. ಜನಸೇವೆಯೇ ದೇವರ ಸೇವೆ ಎಂದು ತಿಳಿದು ಸೇವೆಮಾಡುವಂಥ ನಿನ್ನ ಪ್ರೀತಿಕರವಾದ ನಗೆಯು ನಮಗೆ ಎಂದಾದರೂ ಬರುವದೇನು ?

೩.೫. ಹಳ್ಳಿಯೇ ಒಳ್ಳೆಯದಾಗಿತ್ತು.

ರುಚಿ = ಸವಿ	ಮನಬಲ್ಲಂತೆ = ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಂತೆ
ಅಸೆ = ಅಸೇಕ್ಷೆ	ತಿನ್ನತೊಡಗು = ತಿನ್ನಹತ್ತು
ಅಂಗಡಿಕಾರ = ಅಂಗಡಿ ಇಟ್ಟವನು	ಮಿಠಾಯಿಗಾರ = ಮಿಠಾಯಿ
ಮಿಠಾಯಿ = ಸಕ್ಕರೆಯಿಂದ ಮಾಡಿದ	ಮಾಡುವನವ
ಹೋರು = ಗುದ್ದು	[ಸಾಮಾನು ಸುಳುವು = ಸಪ್ಪಳ

ಬಿಲ = ಗುದ್ದು

ಉಳಿದು ಬಿಡುವೆನು = ಇದ್ದು

ಬಿಡುವೆನು

ಅಸೆಬಡಕ = ಅಸೆಬುರುಕ

ಪಂಜರ = ಬಲೆ

ಅಡಗು = ಇಲ್ಲದಂತಾಗು

೩೬. ಬೆಕ್ಕೂ ನಾಯಿಯೂ

ಸಾಕು = ಜೋಕೆನಾಡು

ಕಾಟ = ಉಪದ್ರವ

ತುಡುಗ = ಕಳ್ಳ

ಅಂಜಿಕೆ = ಹೆದರಿಕೆ

ಅರಿಯದವ = ಗುರುತಿಲ್ಲದವ

ಬೋಗಳಿ = ಒದರಿ

ಸಿಂಬಿ = ಸುರುಳಿ

ಬೇಟೆಯನ್ನು = ಇಲಿ ಮುಂತಾದ

ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು

ಪಂಜರ = ಉಗುರು

ನಸು = ಸ್ವಲ್ಪ

ಗುರುತಿಸು = ಗುರುತು ಹಿಡಿ

ಕಾಮಿ = ಬೆಕ್ಕು

ಬೆನ್ನಟ್ಟಿತು = ಬೆನ್ನುಹತ್ತಿತು

೩೭. ಗೆಲೆಯರೂ ಕರಡಿಯೂ

ವ್ಯಾಪಾರ = ಮಾರಾಟ

ಜೀವದ = ಜೀವಕ್ಕೆ ಜೀವ ಕೊಡುವ

ಅಗಲುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ = ಬಿಟ್ಟು ಇರುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ

ಒತ್ತರ = ಲಗು

ಸಾಗಿತು = ಹೋಯಿತು

ಮುದ್ದಿಡುವ = ಮುದ್ದು ಕೊಡುವ

ಸುತ್ತುವರಿದು = ಸುತ್ತುಹಾಕಿದ

ಇಂಪಾಗಿ = ಸವಿಯಾಗಿ

ಉಲಿಯುವ = ಶಬ್ದ ಮಾಡುವ

ಚಪಲ = ಚುರುಕು

ಬಡಕ = ತೆಳ್ಳಗಿನ

ಮದಡ = ದಡ್ಡ

ದಣಿವು = ಶ್ರಮ

ಚಕ್ಕಂದ = ಹೆರಟೆ

ಉರುಳಿ = ಬಿದ್ದು

ನೆರವಾಗು = ಸಹಾಯವಾಗು

ನೆಂಬು = ವಿಶ್ವಾಸವಿಡು

ಕ್ಷಮೆಬೇಡು = ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳು

೩೮. ಹೊತ್ತಿಗೆ ತಕ್ಕ ಹಂಚಿಕೆ

ನೆಟ್ಟಿಗೆ = ಹೊಡೆತಕ್ಕ

ಮೇಲು ಬುದ್ಧಿ = ಹೆಚ್ಚಿನ ಬುದ್ಧಿ

ಸಂಕಟ = ಕಷ್ಟ

ಎರವಾದೇನು = ಕಳಕೊಂಡೇನು

ಹಿಡಿಸಲಾರದಷ್ಟು = ಬಹಳ
 ಗುಡುಗಿತು = ಒದರಿತು
 ದೊರೆಗಳೇ = ಒಡೆಯರೇ
 ಉಸಿರಾಡದೆ = ಉಸಿರು ಬಿಡದೆ

ಹೆದರಿಕೆ = ಅಂಜಿಕೆ
 ಉಸನಾಸ = ಉಟನಾಡದೆ
 ಇರೋಣ
 ತಕ್ಕು = ಯೋಗ್ಯ

೩೯. 'ಹುಡು ತುತು'

ಬಿಡುವು = ಸೂಚಿ
 ಹಿರೇ ಹುದ್ದರಿ = ಮುಖ್ಯಸ್ಥ.
 ಚವ್ವಹಿಡಿದನು = ಎರಡು
 ಸಾಲಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದನು
 ಗಡಿ = ಹದ್ದು
 ನಿಶ್ಚಯಿಸು = ಗೊತ್ತುಮಾಡು
 ಹುದ್ದರಿ = ಆಡುವ ಹುಡುಗರು
 ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಲಿ = ಸುರುವಾಗಲಿ
 ಸಜ್ಜಾದರು = ತಯಾರಾದರು
 ಎದುರಾಳಿ = ಎರಡನೇ ಗುಂಪಿನವರು
 ಹೆಣಗು = ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡು
 ತೊಡಗಿತು = ಹತ್ತಿತು
 ಮುತ್ತಿದರು = ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದರು

ನಿಟ್ಟಿನವರು = ಸಾಲಿನವರು
 ಸಿದ್ಧರಾದರು = ತಯಾರಾದರು
 ನಿಯಮ = ಕರಾರು
 ನುಸುಳಿ = ಜಾರಿ
 ದಮ್ಮು ಬಿಗಿಹಿಡಿ = ಉಸುರು
 ಬಿಡಬೇಡ
 ಗಡಿ = ಆಟದೊಳಗಿನ ಹುಡುಗ
 ಭರ್ತನೆ = ಲಗೂನೆ
 ಎರಗಿದನು = ಎರಿಹೋದನು
 ಗುಂಗು ಗುಂಗುರಿಸಿ = ಅಡ್ಡ ತಿಡ್ಡ
 ಹುರುಪಾದನು = ತಯಾರಾದನು
 ಹೇವ = ಅಭಿಮಾನ. ಬಲ್ಲಿದ = ಜಾಣ
 ದಮ್ಮಿಗೆ = ಉಸುರಿಗೆ

೪೦. ತನ್ನ ಮಂತ್ರ ತನಗೇ ತಿರುಗಿತು

ಸೊಂಪಾಗಿ = ಚಂದವಾಗಿ
 ಹಾಲುಗಳು = ಎಳೆಕಾಳು
 ಹಿಂಗಲಿಕ್ಕೆ = ಇಲ್ಲದಂತಾಗಲಿಕ್ಕೆ
 ಸಾಧು = ಪ್ರಸಂಜೆ ಬಿಟ್ಟವನು
 ಬೆಳಸಿ = ಹಾಲುಗಳು
 ತತ್ರಾಣಿ = ಸಣ್ಣ ಬಾಯುಳ್ಳ ಪಾತ್ರೆ

ದಯ = ಅಂತಃಕರಣ
 ಹಾವಳಿ = ಉಪದ್ರ
 ಮಂತ್ರಿಸಿದರೆ = ಮಂತ್ರ ಅಂದರೆ
 ಉಚ್ಚಾರ = ಬಾಯಿಂದ ಅನ್ನೋಣ
 ಉರುಳು = ಬೀಳು
 ಕೊಂಡಾಡಿದನು = ಹೊಗಳಿದನು

ದಣುವಾರಿತು = ದಣುವು
 ಹೋಯಿತು
 ಕಲ್ಯಾಣವಾಗಲಿ = ಶುಭವಾಗಲಿ
 ಒಳಿತೇ = ನೆಟ್ಟಗೆ
 ಗಡಬಡಿಸು = ಗಡಿಬಡಿಮಾಡು
 ಅಳತೆ ತಪ್ಪಿತು = ಅಳತೆ ಮೀರಿತು
 ಸೂರೆಯಾಯಿತು = ಹೋಯಿತು

ಸೆಟೆದು = ಸತ್ತು
 ಉಬ್ಬಿನಲ್ಲಿ = ಸಂತೋಷದಲ್ಲಿ
 ನೆತ್ತಿಗೆರಿದ = ತಲೆಗೆ ಏರಿದ
 ಮಬ್ಬು = ಹುಚ್ಚು
 ಮುಳುವು = ಹಾನಿ
 ಸಂಸತ್ತು = ಐಶ್ವರ್ಯ

೪೧. ಶಬರಿ

ಗೋಳಿಟ್ಟರು = ಅತ್ತರು
 ಗುಡಿಸಲು = ಹುಲ್ಲಿನಿಂದ ಮಾಡಿದ
 ಮನೆ
 ಬಟ್ಟೆ = ಅರಿವೆ
 ಬಂಗಾರದಂಥ = ಉತ್ತಮ
 ಗುಣಗಳುಳ್ಳ
 ಋಷಿ = ಅಡವಿಯಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸು
 ಮಾಡುವವರು
 ಬೇಡತಿ = ಬೇಡನ ಹೆಂಡತಿ
 ಹಾರೈಸು = ಇಚ್ಛಿಸು
 ಕದ್ದೊಯ್ದನು = ಕದ್ದು ತೆಗೆದು
 ಕೊಂಡು ಹೋದನು
 ಬಡಭಕ್ತಿ = ಬಡವಳ ಭಕ್ತಿ

ಆತುರ = ಅವಸರ
 ಕಾಣಿಕೆ = ಬಹುಮಾನ
 ಮಾಗಿದ = ಹೆಣ್ಣಾದ
 ಭಕ್ತಿಯನ್ನು = ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೊಟ್ಟ
 ಹೆಣ್ಣುಗಳನ್ನು
 ಕೈಕೊಳ್ಳಬೇಕು = ತಕ್ಕೊಳ್ಳಬೇಕು
 ದಿಟ್ಟಿಸಿ = ಲಕ್ಷಕೊಟ್ಟು
 ಮೆಚ್ಚಿದನು = ಒಲಿದನು
 ನಸು = ಸ್ವಲ್ಪ
 ಸೋಜಿಗ = ಅಶ್ಚರ್ಯ
 ಎಂಜಲ = ತಿಂದು ಉಳಿದ ಪದಾರ್ಥ
 ಮಧುರ = ಸೀ
 ಸಲ್ಲಿಸಬೇಕು = ಒಪ್ಪಿಸಬೇಕು

೪೨. ತೋಳನ

ತೀರ್ಪು = ಗೊತ್ತು (ನಿರ್ಣಯ)
 ಕುರಿಯ ದಡ್ಡಿ = ಕುರಿಗಳನ್ನು
 ಹಾಕಲಿಕ್ಕೆ ಸುತ್ತಲೂ
 ಬೇಲಿ ಕಟ್ಟಿದ ಜಾಗೆ

ಅಂಗಲಾಚಿ = ದೀನ ಸ್ವರದಿಂದ
 ತಿಳುವಳಿಕೆ = ಬುದ್ಧಿ
 ಕರುಣೆ = ಅಂತಃಕರಣ
 ಸೋಗು ಮಾಡಿತು = ನೇಷ ಹಾಕಿತು

ಎಚ್ಚರಿಕೆ = ಹುಷಾರಿ   ನಿಜ = ಸತ್ಯ   ಪುಚ್ಚ = ಗರೆ   ಉದುರು = ಬೀಳು
ಶಾಸನ = ಶಿಕ್ಷೆ   ದುಷ್ಟ = ನೀಚ
ಅನುಮಾನ = ಸಂಶಯ   ನಿರಪರಾಧಿ = ತಪ್ಪು ಮಾಡದವ

೪೩. ವಚನಗಳು

ತಂದೆ ನೀನು = ನೀನೇ ತಂದೆಯು, ತಾಯಿ ನೀನು = ನೀನೇ ತಾಯಿಯಂತೆ
ಇರುವವ, ಬಂಧು ನೀನು = ನೀನೇ ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮಂದಿರಂತೆ ಇರುವವನು, ಬಳಗ
ನೀನು = ನೀನೇ ಆಪ್ತನು, ಎನಗೆ ನೀನಿಲ್ಲದೆ = ನನಗೆ ನಿನ್ನ ಹೊರತಾಗಿ, ಇಲ್ಲ
ವಯ್ಯು = ಯಾರೂ ಇರುವದಿಲ್ಲವು, ಕೂಡಲ ಸಂಗಮದೇವಾ = ಕೂಡಲ ಸಂಗ
ಮೇಶ್ವರನೇ, ಹಾಲಲಿ ಅದ್ದು = ಹಾಲಲ್ಲಿ ಎದ್ದು, [ತೇಲಿಸು, ರಕ್ಷಿಸು] ನೀರಲಿ
ಅದ್ದು = ನೀರಲ್ಲಿ ಎದ್ದು, [ಮುಳುಗಿಸು]

ಕಾಗೆ ಒಂದಗುಳ ಕಂಡರೆ = ಕಾಗೆಯು ಒಂದು ಅನ್ನದ ಅಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ,
ತನ್ನ ಬಳಗವೆಲ್ಲವನು = ತನ್ನ ಹಿಂಡನ್ನೆಲ್ಲ, ಕರೆಯದೇ = ಕರೆಯುವದಿಲ್ಲವೇ?
ಕೋಳಿ ಒಂದು ಗುಟುಕು ಕಂಡರೆ = ಕೋಳಿಯು ಒಂದು ತುಸು ನೀರು ಕಂಡರೆ,
ತನ್ನ ಕುಲವೆಲ್ಲವನು = ತನ್ನ ಗುಂಪನ್ನೆಲ್ಲ, ಕರೆಯದೇ = ಕರೆಯುವದಿಲ್ಲವೇ?
ಶಿವಭಕ್ತನಾಗಿ = ಶಿವನ ಆರಾಧಕನಾಗಿ, ಭಕ್ತಿ ಪಂಥವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ = ಭಕ್ತರ
ಸೇವೆಗೆ ಸಮಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಆ ಕಾಗೆ ಕೋಳಿಗಿಂತ = ಆ ಕಾಗೆ ಕೋಳಿಗಳಿ
ಗಿಂತ, ಕರಕಷ್ಟ = ಕಡೆಯಾಗುವನು.

ಕಳಬೇಡ = ಜಗಳ ಹೆಚ್ಚಬೇಡ, ಕೊಲಬೇಡ = ಅನ್ಯರನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬೇಡ,
ಹುಸಿಯ ನುಡಿಯಲು ಬೇಡ = ಸುಳ್ಳು ಮಾತಾಡಬೇಡ, ಮುನಿಯ ಬೇಡ =
ಸಿಟ್ಟಾಗಬೇಡ, ಅನ್ಯರಿಗೆ ಅಸಹ್ಯಪಡಬೇಡ = ಎರಡನೆಯವರನ್ನು ಕಂಡರೆ
ಅಸಂತೋಷ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಡ, ತನ್ನ ಬಣ್ಣಿ ಸಬೇಡ = ತನ್ನನ್ನು ತಾನೇ
ಹೊಗಳಿಕೊಳ್ಳಬೇಡ, ಇದಿರ ಹಳಿಯಲು ಬೇಡ = ಎದುರಿಗೆ ಬೈಯಬೇಡ,
ಇದೇ ಅಂತರಂಗಶುದ್ಧಿ = ಇದೇ ದೇಹದ ಒಳಗಿನ ಸವಿತ್ರತೆ, ಇದೇ ಬಹಿರಂಗ
ಶುದ್ಧಿ = ಇದೇ ಹೊರಗಿನ ಸವಿತ್ರ ಕೆಲಸ, ಇದೇ ನಮ್ಮ ಕೂಡಲ ಸಂಗಮ
ದೇವರನು = ಇದೇ ನಮ್ಮ ಕೂಡಲ ಸಂಗಮೇಶ್ವರನನು, ಒಲಿಸುವ ಪರಿ:
ಮೆಚ್ಚಿಸುವ ರೀತಿಯು.

